ระยะทางที่สั้นที่สุดบนผิวโค้ง

SHORTEST PATH ON SURFACE

การันต์ เรืองมัจฉา

ธนกร ตั้งพิทักษ์ธรรม

พรชัย หอประเสริฐวงศ์

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต

ภาควิชาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์

คณะวิทยาศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ปีการศึกษา 2548

SHORTEST PATH ON SURFACE

KARAN RUANGMATCHA

THANAKORN TANGPITUKTAM

PORNCHAI HORPRASERTWONG

A SPECIAL PROJECT SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT

OF THE REQUIRMENT FOR THE DEGREE OF BACHELOR OF SCIENCE

DEPARTMENT OF MATHEMATICS AND COMPUTER SCIENCE

FACULTY OF SCIENCE

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

ACADEMIC YEAR 2005

หัวข้อปัญหาพิเศษ	ระยะทางที่สั้นที่สุดบนผิวโค้ง
	SHORTEST PATH ON SURFACE
ชื่อนักศึกษา	นายการันต์ เรืองมัจฉา 45050003
	นายธนกร ตั้งพิทักษ์ธรรม 45050011
	นายพรชัย หอประเสริฐวงศ์ 45050041
ภาควิชา	คณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์
สาขาวิชา	คณิตศาสตร์ประยุกต์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รศ.ภัคคินี ชิตสกุล
	อ.เทอดขวัญ ช้างเผือก

ภาควิชาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง อนุมัติให้นับปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์ ประจำปีการศึกษา 2548

คณะกรรมการสอบ		ลายมือชื่อ
ประธานกรรมการ	รศ.ดร.ไมตรี โพธิ์สุข	
กรรมการ	อ.ศิริกุล บัณฑิตเสาวภาคย์	
กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา	รศ.ภัคคินี ชิตสกุล	
กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา	อ.เทอดขวัญ ช้างเผือก	เทอดขวัญ ช้างเผือก

(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ บุญจริง)

หัวหน้าภาควิชาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์

หัวข้อปัญหาพิเศษ	ระยะทางที่สั้นที่สุดบนผิวโค้ง
ชื่อนักศึกษา	นายการันต์ เรืองมัจฉา 45050003
	นายธนกร ตั้งพิทักษ์ธรรม 45050011
	นายพรชัย หอประเสริฐวงศ์ 45050041
ปริญญา	วิทยาศาสตรบัณฑิต
ภาควิชา	คณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์
สาขาวิชา	คณิตศาสตร์ประยุกต์
ปีการศึกษา	2548
อาจารย์ที่ปรึกษา	รศ.ภัคคินี ชิตสกุล
	อ.เทอดขวัญ ช้างเผือก

บทคัดย่อ

ปัญหาพิเศษฉบับนี้นำเสนอวิธีการในการหาระยะทางที่สั้นที่สุดระหว่างจุดสองจุดบนพื้นผิว วิธีการนี้จะใช้สมการออยเลอร์ในการหาสมการเส้นโค้งที่เป็นคำตอบซึ่งแทนระยะทางที่สั้นที่สุด ซึ่งมี 2 ขั้นตอน คือ 1) ทำการกำหนดสมการเส้นโค้งของพื้นผิวโดยใช้ระบบวัดพิกัดที่เกี่ยวข้องกับพื้นผิว 2) หาคำตอบของสมการจากขั้นตอนที่ (1) โดยใช้สมการออยเลอร์ ซึ่งพื้นผิวบางชนิดได้ถูกเลือกมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาด้วยวิธีการนี้

Special Project Title	SHORTEST PATH ON SURFACE		
Students	Mr. Karan	Ruangmatcha	45050003
	Mr. Tanagon	Tangpitaktum	45050011
	Mr. Pornchai	Horprasertwong	45050041
Degree	*Bachelor of Science*		
Department	Mathematics and Computer Science, Faculty of Science		
Programme	Applied Mathematics / Computer Science		
Academic year	2005		
Special Project Advisor	Assoc.Prof.Pakkinee Chitsakul		
	Thurdkwun Changpuek		

ABSTRACT

This special project proposes a method for finding a shortest path between two given points on surfaces. The method uses Euler's Equation to determine a solution curve representing the shortest path. It consists of 2 steps: 1) define a curve equation of surface using surface coordinate system and 2) find solution of equation in (1) using Euler's Equation. Some surfaces are chosen as case study using this method.

กิตติกรรมประกาศ

ในการทำปัญหาพิเศษเรื่อง ระยะทางที่สั้นที่สุดบนผิวโค้งสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ทางคณะผู้จัดทำต้องขอขอบพระคุณ รศ.ภัคคินี ชิตสกุล และ อาจารย์เทอดขวัญ ช้างเผือก อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษที่กรุณาคอยให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาในการแก้ปัญหาต่างๆรวมทั้งเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของปัญหาพิเศษฉบับนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประศาสน์วิชาความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและภาคปฏิบัติแก่ทางคณะผู้จัดทำจนกระทั่งปัญหาพิเศษนี้สัมฤทธิ์ผลด้วยดีทุกประการ

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ที่คอยให้ความสะดวกในการใช้คอมพิวเตอร์ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์

นอกจากนี้ทางคณะผู้จัดทำต้องขอขอบคุณเพื่อนๆทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องปัญหาพิเศษไว้ ณ ที่นี้ด้วย

คณะผู้จัดทำ

มีนาคม 2549

สารบัญ

สารบัญ(ต่อ)

สารบัญภาพ

รูปที่ **หน้า**

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระยะทางระหว่างตำแหน่งสองตำแหน่งที่ได้ศึกษาในวิชาเรขาคณิตวิเคราะห์ เมื่อพิจารณาในระบบพิกัดฉาก 2 มิติคำนวณค่าระยะทางระหว่างจุด 2 จุดได้จากสมการ $\sqrt{(x_2-x_1)^2+(y_2-y_1)^2}$ ระหว่าง $P_1(x_1,y_1)$ และ $P_2(x_2,y_2)$ บนระนาบ xy หรือเมื่อพิจารณาในปริภูมิ 3 มิติ ระยะทางระหว่างจุด $P_1(x_1,y_1,z_1)$ และ $P_2(x_2,y_2,z_2)$ ซึ่งระบุตำแหน่งในปริภูมิ สามารถคำนวณระยะทางได้จาก $\sqrt{(x_2-x_1)^2+(y_2-y_1)^2+(z_2-z_1)^2}$ โดยที่ทั้งสองกรณี เป็นระยะของส่วนของเส้นตรงที่เชื่อมจุดสองจุดดังกล่าวบนระนาบ แต่ถ้าทั้งสองจุดดังกล่าวอยู่บนผิวโค้งอื่นที่ไม่ใช่ระนาบ ระยะทางระหว่างสองจุดดังกล่าวจะไม่สามารถใช้สมการข้างต้นคำนวณได้ ค่าที่ได้จะผิดพลาดไป เช่น ถ้าต้องการทราบระยะทางระหว่างจุดสองตำแหน่งบนพื้นผิวโลก ซึ่งมีลักษณะคล้ายทรงกลม ความยาวจะมีค่ามากกว่าเส้นตรงที่เชื่อมระหว่างจุดสองจุดบนระนาบ

1.2 ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อค้นหาสมการของเส้นโค้งและวิธีการคำนวณระยะทางที่สั้นที่สุดบนผิวโค้งที่น่าสนใจแบบต่างๆ

1.3 ทฤษฎีหรือแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

นำแคลคูลัสของการแปรผันและใช้สมการออยเลอร์ มาช่วยในการศึกษาการหาระยะทางที่สั้นที่สุดระหว่างจุด 2 จุด บนผิวต่างๆ

1.4 ขอบเขตการศึกษา

พิจารณาเฉพาะสมการของเส้นโค้ง วิธีการคำนวณระยะทางและบทพิสูจน์หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องโดยใช้สมการออยเลอร์เป็นหลัก

1.5 ขั้นตอนการศึกษา

1. ศึกษาและค้นคว้าทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. นำทฤษฎีที่ได้ทำการค้นคว้ามาศึกษาและแก้ไขปัญหาทางเรขาคณิต

บทที่ 2

สมการออยเลอร์

ทฤษฎีบท ถ้าฟังก์ชันนอลกำหนดอยู่ในรูป

$$J[y(x)] = \int_a^b f(x,y,y')dx \qquad \text{------------ (1)}$$

สำหรับ $y(x) \in c^1[a,b]$ ($c^1[a,b] = \{y(x) \mid y'(x)$ ต่อเนื่องบนช่วง $[a,b]$ $\}$)
เมื่อ $f(x,y,y')$ ต่อเนื่องเมื่อเทียบกับอาร์กิวเมนต์ $x, y(x)$ และ $y'(x)$
และ $f(x,y,y')$ มีอนุพันธ์ย่อยต่อเนื่องภายในโดเมน $x \in [a,b], y \in R, y' \in R$
แล้ว ฟังก์ชันนอล $J[y(x)] = \int_a^b f(x,y,y')dx$ หาอนุพันธ์ได้ในปริภูมิ $c^1[a,b]$
และมีการแปรผันอยู่ในรูป $\delta J[y(x)] = \int_a^b \left(\frac{\partial f}{\partial y}\delta y + \frac{\partial f}{\partial y'}\delta y' \right)dx$ ------------ (2)

พิสูจน์

กำหนดให้ $G = \int_a^b f(x,y,y')dx$

จากกฎลูกโซ่ $\delta J[y(x)] = \frac{\partial G}{\partial x}\delta x + \frac{\partial G}{\partial y}\delta y + \frac{\partial G}{\partial y'}\delta y'$ จะได้

$$\begin{aligned}
\delta J[y(x)] &= \frac{\partial G}{\partial x}\delta x + \frac{\partial G}{\partial y}\delta y + \frac{\partial G}{\partial y'}\delta y' \\
&= \frac{\partial}{\partial x}\left[\int_a^b f(x,y,y')dx\right]\delta x + \frac{\partial}{\partial y}\left[\int_a^b f(x,y,y')dx\right]\delta y \\
&\quad + \frac{\partial}{\partial y'}\left[\int_a^b f(x,y,y')dx\right]\delta y' \\
&= \frac{\partial}{\partial y}\left[\int_a^b f(x,y,y')dx\right]\delta y + \frac{\partial}{\partial y'}\left[\int_a^b f(x,y,y')dx\right]\delta y'
\end{aligned}$$

เนื่องจาก $\frac{\partial}{\partial x}\left[\int_a^b f(x,y,y')dx\right]\delta x = 0$ เพราะ $\int_a^b f(x,y,y')dx = G(y,y')$

ดังนั้น $\frac{\partial}{\partial x}\left[\int_a^b f(x,y,y')dx\right] = \frac{\partial G(y,y')}{\partial x} = 0$

และจากกฎของไลบ์นิซ (Leibniz's Rule)

จะได้ $\delta J[y(x)] = \int_a^b \frac{\partial f}{\partial y}\delta y dx + \int_a^b \frac{\partial f}{\partial y'}\delta y' dx$

ดังนั้น $\delta J[y(x)] = \int_a^b \left(\frac{\partial f}{\partial y}\delta y + \frac{\partial f}{\partial y'}\delta y' \right) dx$

เป็นการแปรผันของฟังก์ชันนอล $J[y(x)] = \int_a^b f(x, y, y')dx$

ทฤษฎีบท (เงื่อนไขจำเป็นสำหรับค่าสุดขีดของ ฟังก์ชันนอล)

ถ้า ฟังก์ชันนอล $J[y(x)]$ นิยามบนกลุ่มของ M สามารถหาอนุพันธ์ได้และมีค่าสุดขีดที่ $y_0(x)$ เมื่อ $y_0(x) \in M$ แล้ว $\delta J[y_0(x)] = 0$

จาก $\delta J[y(x)] = \int_a^b \left(\frac{\partial f}{\partial y}\delta y + \frac{\partial f}{\partial y'}\delta y' \right) dx$ เป็นการแปรผันของฟังก์ชันนอล $J\left[y(x)\right]$

$$\delta J[y(x)] = \int_a^b \frac{\partial f}{\partial y}\delta y dx + \int_a^b \frac{\partial f}{\partial y'}\delta y' dx$$

ทำการอินทิเกรตทีละส่วนในพจน์ที่ 2 โดย

ให้ $u = \frac{\partial f}{\partial y'}$ และ $dv = \delta y' dx$

$du = \frac{d}{dx}\frac{\partial f}{\partial y'}dx$ และ $v = \delta y$

อินทิเกรตทีละส่วน $\delta J[y(x)] = \int_a^b \frac{\partial f}{\partial y}\delta y dx + \frac{\partial f}{\partial y'}\delta y \Big|_a^b - \int_a^b \frac{d}{dx}\frac{\partial f}{\partial y'}\delta y dx$

สมมติ ถ้า $y(a) = A, y(b) = B$ เป็นเงื่อนไขขอบเขต จะได้ว่า $\delta y\big|_a = 0, \delta y\big|_b = 0$ ซึ่งส่งผลให้ $\int_a^b \frac{\partial f}{\partial y'}\delta y \Big|_a^b = 0$

ดังนั้น $\delta J[y(x)] = \int_a^b \left(\frac{\partial f}{\partial y} - \frac{d}{dx}\frac{\partial f}{\partial y'} \right) \delta y dx$

จากทฤษฎีบท กำหนดให้ $\delta J[y(x)] = 0$ เพื่อหาฟังก์ชัน $y_0(x)$ ที่ทำให้ฟังก์ชันนอล $J[y(x)]$ มีค่าสุดขีด ดังนั้น $\delta J[y(x)] = \int_a^b (\frac{\partial f}{\partial y} - \frac{d}{dx}\frac{\partial f}{\partial y'})\delta y dx = 0$

ซึ่งจะเห็นได้ว่า $\delta J[y(x)] = 0$ ก็ต่อเมื่อ $\frac{\partial f}{\partial y} - \frac{d}{dx}\frac{\partial f}{\partial y'} = 0$ หรือ $f_y - \frac{d}{dx}f_{y'} = 0$ --------- (3)

จากกฎลูกโซ่

$$\frac{df_{y'}}{dx} = \frac{\partial f_{y'}}{\partial x}\frac{dx}{dx} + \frac{\partial f_{y'}}{\partial y}\frac{dy}{dx} + \frac{\partial f_{y'}}{\partial y'}\frac{dy'}{dx} \qquad ; \ f = f(x, y, y')$$

$$= f_{y'x} + f_{y'y}y' + f_{y'y'}y''$$

นำไปแทนในสมการ (3) ได้

$$f_y - \left(f_{y'x} + y'f_{y'y} + y''f_{y'y'}\right) = 0$$

หรือ $$y''f_{y'y'} + y'f_{y'y} + f_{y'x} - f_y = 0 \qquad \text{------------ (4)}$$

เรียกสมการ (3) และ (4) ว่า สมการของออยเลอร์ (Euler's Equation)

ดังนั้นฟังก์ชัน $y(x)$ ที่ทำให้ ฟังก์ชันนอล $J[y(x)] = \int_a^b f(x, y, y')dx$ มีค่าสุดขีด

สามารถหาได้จากสมการของออยเลอร์ (Euler's Equation)

บทที่ 3

ปัญหาระยะทางสั้นที่สุด

3.1 ปัญหาระยะทางสั้นที่สุดบนระนาบ xy

ในการคำนวณหาความยาวเส้นโค้งที่เชื่อมจุด (a, A) กับจุด (b, B) บนระนาบ xy ใน 2 มิติ

กำหนดให้ n คือ จำนวนช่องที่แบ่งย่อยบนช่วง $[a,b]$

Δx_i คือ ความยาวของแต่ละช่อง ดังนั้น $\Delta x_i = x_{i+1} - x_i$ และถ้าแบ่งจำนวนช่องเท่าๆกัน n ช่องแล้ว จะได้ $\Delta x_i = \dfrac{b-a}{n}$

โดยที่ $x_i = a + i\Delta x$ เมื่อ $i = 0,1,2,3,\ldots,n$

$L(a,b)$ คือ ความยาวของเส้นโค้ง $y = g(x)$ จาก $x = a$ ถึง $x = b$

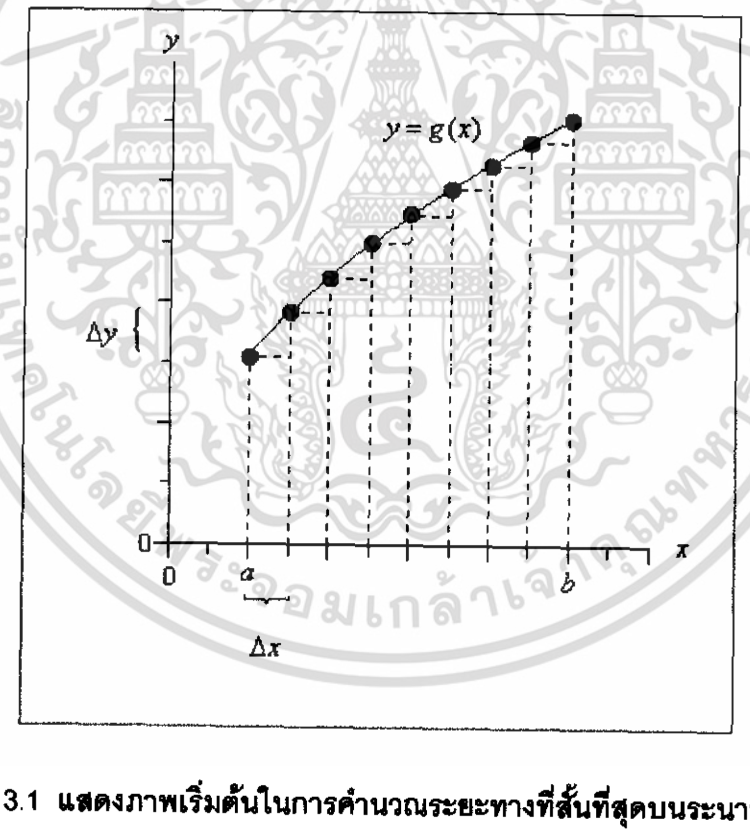

รูปที่ 3.1 แสดงภาพเริ่มต้นในการคำนวณระยะทางที่สั้นที่สุดบนระนาบ xy

จะได้
$$L(a,b) \approx \sum_{i=0}^{n} \sqrt{(\Delta x_i)^2 + (\Delta y_i)^2} \qquad \Delta x_i = x_{i+1} - x_i, \Delta y_i = g(x_{i+1}) - g(x_i)$$

หรือ
$$L(a,b) \approx \sum_{i=0}^{n} \sqrt{1 + (\frac{\Delta y_i}{\Delta x_i})^2}\,(\Delta x_i)$$

และเมื่อพิจารณาจำนวนช่อง $n \to \infty$ จะได้

$$L(a,b) \approx \lim_{n\to\infty}\sum_{i=0}^{n}\sqrt{1+(\frac{\Delta y_i}{\Delta x_i})^2}(\Delta x_i) = \int_a^b \sqrt{1+(\frac{dy}{dx})^2}\,dx$$

เปรียบเทียบกับฟังก์ชันนอลในสมการ $J[y(x)] = \int_a^b f(x,y,y')dx$

กำหนดให้ $f(x,y,y') = (1+(y')^2)^{\frac{1}{2}} = f(y')$

$$f_{y'} = \frac{\partial f}{\partial y'} = \frac{1}{2}(1+(y')^2)^{\frac{1}{2}-1}\cdot 2y' = \frac{y'}{\sqrt{1+(y')^2}}$$

$f = f(y')$ ไม่ขึ้นกับ x และ y ดังนั้น $f_y = 0$

จากสมการ (3) $f_y - \frac{d}{dx}f_{y'} = 0$

เมื่อ $f_y = 0$ จะได้ $\frac{d}{dx}f_{y'} = 0$ หรือ $f_{y'} = C$

$$\frac{y'}{\sqrt{1+(y')^2}} = C$$

$$(y') = C\sqrt{1+(y')^2}$$

$$(y')^2 = C_1(1+(y')^2) \qquad ; \; C_1 = C^2$$

$$= C_1 + C_1(y')^2$$

$$(y')^2(1-C_1) = C_1$$

$$(y')^2 = \frac{C_1}{(1-C_1)}$$

$$y' = k_1 \qquad ; \; k_1 = \sqrt{\frac{C_1}{1-C_1}}$$

$$y = k_1x + k_2$$

โดย k_1, k_2 เป็นค่าคงตัว

เมื่อ $y(a) = A$

$$A = k_1a + k_2 \qquad \text{------------- (5)}$$

เมื่อ $y(b) = B$

$$B = k_1b + k_2 \qquad \text{------------ (6)}$$

นำสมการ (6) – (5) จะได้

$$B - A = k_1(b-a)$$

$$k_1 = \frac{B-A}{b-a}$$

นำไปแทนในสมการ (6)

$$\text{จะได้} \quad B = b\left[\frac{B-A}{b-a}\right] + k_2$$

$$k_2 = B - \frac{Bb-Ab}{b-a} = \frac{Bb-Ba-Bb+Ab}{b-a} = \frac{Ab-Ba}{b-a}$$

ดังนั้น $y = \left(\frac{B-A}{b-a}\right)x + \frac{Ab-Ba}{b-a}$ เป็นเส้นโค้งที่สั้นที่สุดที่เชื่อมจุด (a, A) กับจุด (b, B) บนระนาบ

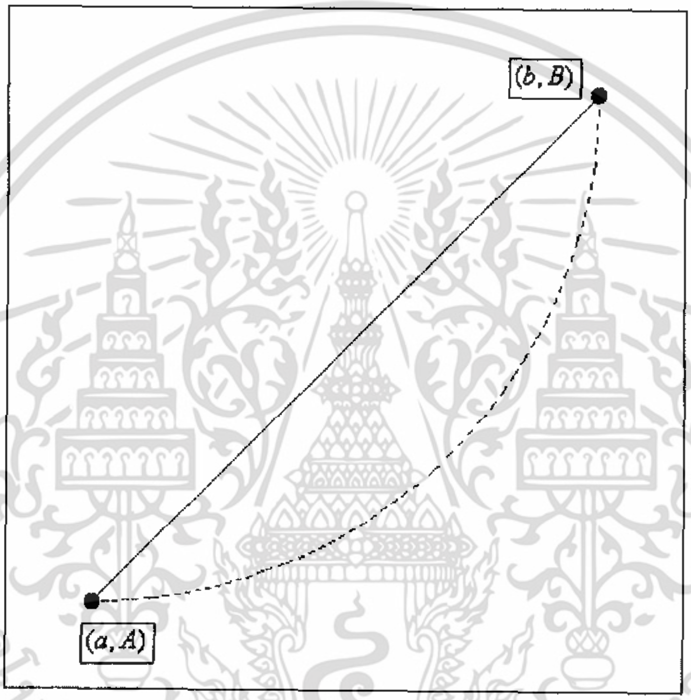

รูปที่ 3.2 แสดงระยะทางที่สั้นที่สุดที่เชื่อมจุด 2 จุด

สรุปได้ว่าบนระนาบ เส้นโค้งที่สั้นที่สุดที่เชื่อมจุด 2 จุด คือ ส่วนของเส้นตรงซึ่งเรียกว่า เซกเมนต์ และในกรณีที่ระนาบระบุพิกัดด้วยแกน x และแกน y เส้นตรงดังกล่าวที่เชื่อมจุด (a, A) กับจุด (b, B) จะมีค่าความชันเป็น $m = \left(\frac{B-A}{b-a}\right)$ และระยะตัดแกน y ที่ $C = \frac{Ab-Ba}{b-a}$ เมื่อ $y = mx + c$

3.2 ปัญหาระยะทางที่สั้นที่สุดบนระนาบใด ๆ

3.2.1 องค์ประกอบของระนาบใด ๆ

บนระนาบ xy ระยะทางที่สั้นที่สุดระหว่างจุด 2 จุด คือ เซกเมนต์ ของเส้นตรงที่ผ่านจุดทั้ง 2 ดังกล่าว และเมื่อระนาบที่สนใจเป็นระนาบทั่วไปที่กำหนดด้วยสมการ $Ax + By + Cz + D = 0$ ระยะทางที่สั้นที่สุดระหว่างจุด 2 จุดบนระนาบนี้ก็คือ เซกเมนต์ ของเส้นตรงที่ผ่านจุดทั้ง 2 บนระนาบดังกล่าวเช่นกัน ซึ่งในรูปที่ 3.3 แสดงบางส่วนของระนาบในกรณีทั่วไป

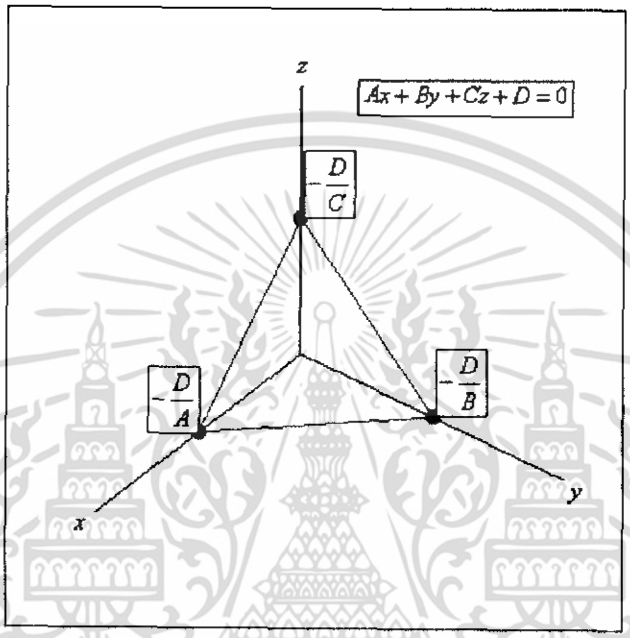

รูปที่ 3.3 รูปแสดงบางส่วนของระนาบ $Ax + By + Cz + D = 0$ ซึ่งเป็นระนาบกรณีทั่วไป

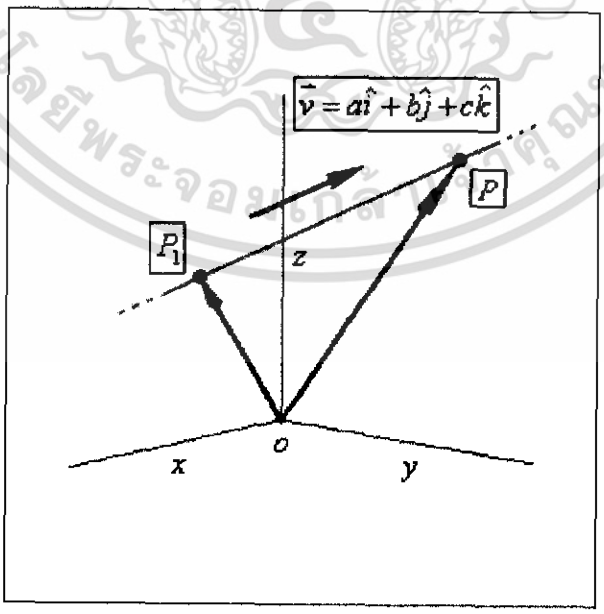

รูปที่ 3.4 องค์ประกอบที่ใช้ในการสร้างเส้นตรง

ขั้นตอนต่อไปจะแสดง วิธีการหาสมการเส้นตรงใน 3 มิติ จากรูปที่ 3.4

ให้ $P(x,y,z)$ เป็นจุดใดๆบนเส้นตรง L ที่ลากผ่านจุด $P_1(x_1,y_1,z_1)$ และขนานกับเวกเตอร์ $\vec{v}=a\hat{i}+b\hat{j}+c\hat{k}$ เมื่อพิจารณาจุด $P(x,y,z)$ ใดๆที่อยู่บนส่วนของเส้นตรง P_1P

ดังนั้น $\overrightarrow{P_1P}$ ขนานกับ $\vec{v}$ หรือ $\overrightarrow{P_1P}=t\vec{v}$ เมื่อ t เป็นสเกลาร์ $-\infty<t<\infty$

เนื่องจาก $\overrightarrow{P_1P}=\overrightarrow{OP}-\overrightarrow{OP_1}$

$$(x-x_1)\hat{i}+(y-y_1)\hat{j}+(z-z_1)\hat{k}=at\hat{i}+bt\hat{j}+ct\hat{k}$$

โดยการเทียบสัมประสิทธิ์ จะได้

$$x-x_1=at$$
$$y-y_1=bt$$
และ $$z-z_1=ct$$

ดังนั้นสมการของเส้นตรงที่ผ่านจุด $P_1(x_1,y_1,z_1)$ และขนานกับเวกเตอร์ $\vec{v}=a\hat{i}+b\hat{j}+c\hat{k}$ คือ $x=x_1+at, y=y_1+bt, z=z_1+ct \quad ;-\infty<t<\infty$

ซึ่งเป็นสมการอิงตัวแปรเสริมหรืออยู่ในรูปสมการสมมาตรได้เป็น $\dfrac{x-x_1}{a}=\dfrac{y-y_1}{b}=\dfrac{z-z_1}{c}$

จากผลลัพธ์ของสมการออยเลอร์ ทำให้ทราบแล้วว่า เซกเมนต์ของเส้นตรงที่เชื่อมจุด 2 จุด เป็นระยะทางที่สั้นที่สุดระหว่าง 2 จุดนั้น โดยพิจารณาเฉพาะระนาบ xy เท่านั้น ต่อไปนี้จะมาพิจารณาในกรณีที่ระนาบไม่ได้จำกัดเฉพาะแต่ระนาบ xy เท่านั้น แต่ระนาบที่พิจารณาจะมีองค์ประกอบที่ถูกระบุไว้ด้วยสมการระนาบ พร้อมทั้งการหาค่าระยะทางที่สั้นที่สุดระหว่างจุด 2 จุด ที่กำหนดให้ ซึ่งจุดทั้ง 2 นี้อยู่บนระนาบเดียวกัน

ระนาบทุกระนาบมีองค์ประกอบสำคัญ เช่นจุดตัดแกน x แกน y และแกน z องค์ประกอบเหล่านี้ทราบได้จากสมการของระนาบ ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาจากข้อมูลที่สำคัญ 2 อย่าง คือ จุดที่ระนาบผ่าน และเวกเตอร์ตั้งฉากกับระนาบ

ขั้นตอนต่อไปนี้จะแสดงวิธีการสร้างสมการระนาบ

สมมติระนาบผ่านจุด $P_0(x_0,y_0,z_0)$ และตั้งฉากกับเวกเตอร์ $\hat{N}=a\hat{i}+b\hat{j}+c\hat{k}$

ขั้นที่ 1 สร้างเวกเตอร์ $\overrightarrow{P_0P}$ เมื่อจุด $P(x,y,z)$ อยู่บนระนาบ

ขั้นที่ 2 เนื่องจาก $\hat{N}\perp\overrightarrow{P_0P}$ ดังนั้น $\hat{N}\cdot\overrightarrow{P_0P}=0$

ดังนั้น $a(x-x_0)+b(y-y_0)+c(z-z_0)=0$ เป็นสมการระนาบ

3.2.1.1 การตรวจสอบการอยู่บนระนาบใด ๆ ของจุดที่สนใจ

ถ้า $P_1(x_1,y_1,z_1)$ เป็นจุดบนระนาบ $Ax+By+Cx+D=0$ แล้ว

$Ax_1+By_1+Cx_1+D=0$

3.2.1.2 สมการของเส้นตรงที่ผ่านจุด 2 จุดบนระนาบใดๆ

ถ้า $P_1(x_1, y_1, z_1)$ และ $P_2(x_2, y_2, z_2)$ อยู่บนระนาบ $Ax + By + Cx + D = 0$ แล้ว สมการของเส้นตรงที่ผ่านจุดทั้ง 2 บนระนาบดังกล่าว คือ

$$x = x_1 + (x_2 - x_1)t, y = y_1 + (y_2 - y_1)t, z = z_1 + (z_2 - z_1)t \quad ; -\infty < t < \infty$$

ซึ่งทั้ง x, y และ z อยู่บนระนาบนี้ด้วย

3.2.2 ระยะทางที่สั้นที่สุดระหว่างจุด 2 จุด บนระนาบใดๆ

ถ้า $P_1(x_1, y_1, z_1)$ และ $P_2(x_2, y_2, z_2)$ อยู่บนระนาบเดียวกันแล้ว ระยะทางสั้นที่สุดระหว่างจุด P_1 และ P_2 คือ เซกเมนต์ของเส้นตรง ซึ่งหาได้จาก $s = \sqrt{(x_2 - x_1)^2 + (y_2 - y_1)^2 + (z_2 - z_1)^2}$

3.3 ปัญหาระยะทางสั้นที่สุดบนผิวทรงกลม

3.3.1 องค์ประกอบของทรงกลม

ในระบบพิกัดทรงกลมจุดแต่ละจุดบนผิวทรงกลมจะถูกระบุตำแหน่งด้วยพารามิเตอร์ 3 ค่าคือ ϕ, θ และ R เมื่อ

ϕ คือ องศาของมุมที่วัดเทียบกับแกน z บวก

θ คือ องศาของมุมที่วัดเทียบกับแกน x บวก บนระนาบ xy

R คือ รัศมีของทรงกลม

สำหรับจุด $P(x, y, z)$ บนผิวของทรงกลม พิกัด (x, y, z) ของจุด P บนผิวทรงกลม มีความสัมพันธ์กับพารามิเตอร์ทั้ง 3 ค่า ดังนี้

$$x = R\sin\phi\cos\theta, y = R\sin\phi\sin\theta \quad \text{และ} \quad z = R\cos\phi$$

สมมติ $\vec{r}(\phi,\theta) = x(\phi,\theta)\hat{i} + y(\phi,\theta)\hat{j} + z(\phi,\theta)\hat{k}$ เป็นเวกเตอร์ระบุตำแหน่งบนผิวของทรงกลม สิ่งที่เราสนใจในตอนนี้คือ สมการของเส้นโค้งที่สั้นที่สุดซึ่งเชื่อมจุด 2 จุดที่แตกต่างกันบนผิวทรงกลม

สมมติให้ $\theta = \theta(\phi)$ เป็นสมการของเส้นโค้งเส้นที่ต้องการ

ในกรณีทั่วไปความยาวของเส้นโค้งในระบบพิกัดฉาก 3 มิติ เมื่อระบุค่าด้วยเวกเตอร์

$$\vec{r}(t) = x(t)\hat{i} + y(t)\hat{j} + z(t)\hat{k} \qquad ; a \le t \le b$$

จะได้ความยาวส่วนโค้งเป็น $L = \int_a^b \sqrt{(\frac{dx}{dt})^2 + (\frac{dy}{dt})^2 + (\frac{dz}{dt})^2}\, dt$ หรือ $L = \int_a^b \|\vec{r}'(t)\| dt$

ในกรณีที่พิจารณา $x = x(u,v), y = y(u,v), z = z(u,v)$ ซึ่งถูกระบุด้วยพารามิเตอร์ u, v โดยที่ $u = u(t)$ และ $v = v(t)$ เมื่อ t เป็นพารามิเตอร์ซึ่ง $a \le t \le b$ จะได้ความยาวของเส้นโค้งที่ระบุด้วยเวกเตอร์ $\vec{r}\left(u(t), v(t)\right)$ คือ

$$L=\int_a^b\sqrt{E(\frac{du}{dt})^2+2F(\frac{du}{dt}\frac{dv}{dt})+G(\frac{dv}{dt})^2}\,dt$$

เมื่อ $$E=(\frac{\partial x}{\partial u})^2+(\frac{\partial y}{\partial u})^2+(\frac{\partial z}{\partial u})^2$$
$$F=\frac{\partial x}{\partial u}\frac{\partial x}{\partial v}+\frac{\partial y}{\partial u}\frac{\partial y}{\partial v}+\frac{\partial z}{\partial u}\frac{\partial z}{\partial v}$$
$$G=(\frac{\partial x}{\partial v})^2+(\frac{\partial y}{\partial v})^2+(\frac{\partial z}{\partial v})^2$$

ในกรณีทรงกลม

$x(\phi,\theta)=R\sin\phi\cos\theta$, $y(\phi,\theta)=R\sin\phi\sin\theta$ และ $z(\phi,\theta)=R\cos\phi$

$$\frac{\partial x}{\partial\theta}=-R\sin\phi\sin\theta \quad ,\frac{\partial y}{\partial\theta}=R\sin\phi\cos\theta \quad ,\frac{\partial z}{\partial\theta}=0$$
$$\frac{\partial x}{\partial\phi}=R\cos\phi\cos\theta \quad ,\frac{\partial y}{\partial\phi}=R\cos\phi\sin\theta \quad ,\frac{\partial z}{\partial\phi}=-R\sin\phi$$

$$E=R^2\sin^2\phi\sin^2\theta+R^2\sin^2\phi\cos^2\theta+0=R^2\sin^2\phi(\sin^2\theta+\cos^2\theta)=R^2\sin^2\phi$$
$$F=-R^2\sin\phi\sin\theta\cos\phi\cos\theta+R^2\sin\phi\cos\theta\cos\phi\sin\theta=0$$
$$G=R^2\cos^2\phi\cos^2\theta+R^2\cos^2\phi\sin^2\theta+R^2\sin^2\phi$$
$$\therefore G=R^2\cos^2\phi(\cos^2\theta+\sin^2\theta)+R^2\sin^2\phi=R^2(\cos^2\phi+\sin^2\phi)=R^2$$

$$L=\int_a^b\sqrt{R^2\sin^2\phi(\theta')^2+R^2(\phi')^2}\,dt$$
$$=R\int_a^b\sqrt{\sin^2\phi(\theta')^2+(\phi')^2}\,dt$$

เมื่อ $\frac{d\theta}{dt}=\theta'$ ดังนั้น $d\theta=\theta'dt$ ในทำนองเดียวกัน $d\phi=\phi'dt$

เนื่องจาก $\theta=\theta(\phi)$

$$L=R\int_a^b\sqrt{\sin^2\phi(d\theta)^2+(d\phi)^2}$$

กำหนด $H=\sqrt{1+\sin^2\phi(\theta')^2}$

$$J[\theta(\phi)]=R\int_{\phi_a}^{\phi_b}\sqrt{\sin^2\phi(\theta')^2+1}\,d\phi$$

จากสมการของออยเลอร์ $H_\theta-\frac{dH_{\theta'}}{d\phi}=0$ ------------ (7)

$$H=\sqrt{1+\sin^2\phi(\theta')^2}\ ,\ H_\theta=0$$

$$H_{\theta'}=\frac{1}{2}\left(1+\sin^2\phi(\theta')^2\right)^{\frac{1}{2}-1}\cdot2\theta'\sin^2\phi=\frac{\theta'\sin^2\phi}{\sqrt{1+\sin^2\phi(\theta')^2}}$$

จะได้

$$\frac{dH_{\theta'}}{d\phi}=\frac{d}{d\phi}\frac{\theta'\sin^2\phi}{\sqrt{1+\sin^2\phi(\theta')^2}}=0$$

หรือ $$\frac{\theta'\sin^2\phi}{\sqrt{1+\sin^2\phi(\theta')^2}}=C_1$$; C_1 เป็นค่าคงตัว

$$\theta'\sin^2\phi=C_1\left(1+(\theta')^2\sin^2\phi\right)^{\frac{1}{2}}$$

$$(\theta')^2\left(\sin^2\phi\right)^2=C_1^2\left(1+(\theta')^2\sin^2\phi\right)$$

$$(\theta')^2\left(\sin^2\phi\right)^2=C_1^2+C_1^2(\theta')^2\sin^2\phi$$

$$(\theta')^2\left(\left(\sin^2\phi\right)^2-C_1^2\sin^2\phi\right)=C_1^2$$

$$(\theta')^2\sin^2\phi\left(\sin^2\phi-C_1^2\right)=C_1^2$$

$$(\theta')^2=\frac{C_1^2}{\sin^2\phi\left(\sin^2\phi-C_1^2\right)}$$

$$\theta'=\frac{C_1}{\sin\phi\sqrt{\left(\sin^2\phi-C_1^2\right)}}$$

$$\theta=C_1\int\frac{1}{\sin\phi\sqrt{\left(\sin^2\phi-C_1^2\right)}}d\phi$$

$$=\int\frac{\frac{C_1}{\sin^2\phi}}{\sqrt{1-\frac{C_1^2}{\sin^2\phi}}}d\phi$$

$$=\int\frac{C_1\csc^2\phi}{\sqrt{1-C_1^2\csc^2\phi}}d\phi$$

เนื่องจาก $\csc^2\phi = 1+\cot^2\phi$ และ $\dfrac{d\cot\phi}{d\phi} = -\csc^2\phi$ เราจะได้

$$\theta = \int \frac{C_1 d\left(-\cot\phi\right)}{\sqrt{1-C_1^2\left(1+\cot^2\phi\right)}}$$

$$= -\int \frac{d\left(C_1\cot\phi\right)}{\sqrt{\left(1-C_1^2\right)-C_1^2\cot^2\phi}}$$

$$= -\int \frac{d\left(\dfrac{C_1\cot\phi}{\sqrt{1-C_1^2}}\right)}{\sqrt{1-\dfrac{C_1^2\cot^2\phi}{1-C_1^2}}}$$

$$\theta(\phi) = \cos^{-1}\left(\frac{C_1\cot\phi}{\sqrt{1-C_1^2}}\right)+C_2$$

$$\therefore \theta(\phi) = \cos^{-1}\left(C\cot\phi\right)+C_2 \qquad ;\ C = \frac{C_1}{\sqrt{1-C_1^2}} \qquad \text{------------ (8)}$$

จากสมการที่ (8) เมื่อนำมาปรับรูปสมการใหม่จะได้

$$C\cot\phi = \cos(\theta(\phi)-C_2)$$

$$C\cot\phi = \cos(\theta(\phi))\cos(C_2)+\sin(\theta(\phi))\sin(C_2)$$

$$\cot\phi = \frac{\cos(C_2)}{C}\cos(\theta(\phi))+\frac{\sin(C_2)}{C}\sin(\theta(\phi))$$

$$\left(\frac{\cos\phi}{\sin\phi}\right) = A\cos(\theta(\phi))+B\sin(\theta(\phi)) \qquad ;A = \frac{\cos C_2}{C}, B = \frac{\sin C_2}{C} \qquad \text{------------ (9)}$$

คูณ $R\sin\phi$ กับสมการ (9) จะได้

$$R\cos\phi = A(R\sin\phi\cos(\theta(\phi)))+B(R\sin\phi\sin(\theta(\phi)))$$

$$Z = Ax+By \qquad \text{เป็นสมการของระนาบ}$$

เมื่อ $y=0$, $z=0$ $Ax=0$ แล้ว $x=0$ เป็นจุดตัดแกน x ในทำนองเดียวกัน $y=0$ เป็นจุดตัดแกน y และ $z=0$ เป็นจุดตัดแกน z ของระนาบดังกล่าว จะได้ว่าระนาบ $Z = Ax+By$ ผ่านจุดกำเนิดเสมอ

ดังนั้น $Z = Ax + By$ เป็นสมการของระนาบที่ตัดทรงกลมและผ่านจุดศูนย์กลางโดยมีรอยตัดระหว่างทรงกลมกับระนาบดังกล่าวเป็นวงกลมที่ใหญ่ที่สุดหรือ วงกลมใหญ่(ของทรงกลม) และส่วนของวงกลมใหญ่(ของทรงกลม) ที่เชื่อมโยงจุดทั้งสองจุด เป็นระยะทางที่สั้นที่สุดบนผิวทรงกลม

ในกรณีทั่วไปทรงกลมที่พิจารณาไม่จำเป็นจะต้องมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่จุดกำเนิดของระบบพิกัดฉากเสมอไป จุดศูนย์กลางของทรงกลม และรัศมีของทรงกลมจะถูกระบุด้วยสมการในรูป $(x-h)^2+(y-k)^2+(z-m)^2=R^2$ ซึ่งเป็นสมการของทรงกลมที่มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่จุด (h,k,m) และมีรัศมียาว R หน่วย สมการดังกล่าวเป็นสมการของทรงกลมในรูปมาตรฐาน และในกรณีที่สมการของทรงกลมเขียนอยู่ในรูปทั่วไปเป็น $x^2+y^2+z^2+ax+by+cz+d=0$ เราสามารถปรับรูปสมการทั่วไปให้เป็นรูปมาตรฐานโดยวิธีกำลังสองสมบูรณ์ ดังนี้

จาก

$$x^2+y^2+z^2+ax+by+cz+d=0$$

$$x^2+ax+(\frac{a}{2})^2+y^2+by+(\frac{b}{2})^2+z^2+cz+(\frac{c}{2})^2+d=(\frac{a}{2})^2+(\frac{b}{2})^2+(\frac{c}{2})^2$$

$$(x+\frac{a}{2})^2+(y+\frac{b}{2})^2+(z+\frac{c}{2})^2=(\frac{a}{2})^2+(\frac{b}{2})^2+(\frac{c}{2})^2-d$$

เป็นสมการของทรงกลมที่มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ $(-\frac{a}{2},-\frac{b}{2},-\frac{c}{2})$, รัศมี $R=\frac{1}{2}\sqrt{a^2+b^2+c^2-4d}$

จากทั้งหมดที่กล่าวมา ขั้นตอนการระบุองค์ประกอบของทรงกลม เป็นดังนี้

จากสมการพื้นผิวกำลังสอง

$$Ax^2+By^2+Cz^2+Dxy+Exz+Fyz+Gx+Hy+Kz+L=0$$

ถ้า $A=B=C$ และ $D=E=F=0$ กล่าวคือ

สมการอยู่ในรูป $Ax^2+By^2+Cz^2+Gx+Hy+Kz+L=0$ หารตลอดด้วย A จะได้

$$x^2+y^2+z^2+ax+by+cz+d=0 \text{ เมื่อ } a=\frac{G}{A},b=\frac{H}{A},c=\frac{K}{A} \text{ และ } d=\frac{L}{A}$$

บวก $\left(\frac{a}{2}\right)^2+\left(\frac{b}{2}\right)^2+\left(\frac{c}{2}\right)^2$ ทั้ง 2 ข้างของสมการเพื่อปรับเป็นกำลังสองสมบูรณ์ ได้เป็น

$$x^2+ax+\left(\frac{a}{2}\right)^2+y^2+by+\left(\frac{b}{2}\right)^2+z^2+cz+\left(\frac{c}{2}\right)^2+d=\left(\frac{a}{2}\right)^2+\left(\frac{b}{2}\right)^2+\left(\frac{c}{2}\right)^2$$

$$\left(x+\frac{a}{2}\right)^2+\left(y+\frac{b}{2}\right)^2+\left(z+\frac{c}{2}\right)^2=\left(\frac{a}{2}\right)^2+\left(\frac{b}{2}\right)^2+\left(\frac{c}{2}\right)^2-d$$

เป็นสมการทรงกลมมาตรฐานที่ต้องการ

3.3.1.1 **การตรวจสอบการอยู่บนผิวทรงกลมของจุดที่สนใจ**

หลักการที่ใช้ในการตรวจสอบว่าจุดที่พิจารณาอยู่บนพื้นผิวทรงกลม คือ การนำพิกัดทั้งสามของจุดที่พิจารณาแทนค่าลงในสมการของทรงกลม นั่นคือ ถ้า $(x-h)^2+(y-k)^2+(z-m)^2=R^2$ เป็นสมการมาตรฐานของทรงกลม โดยมี $P_0(x_0,y_0,z_0)$ และ $P_1(x_1,y_1,z_1)$ เป็นจุดทั้งสองที่สนใจ

ซึ่งพบว่า $\quad (x_0-h)^2+(y_0-k)^2+(z_0-m)^2=R^2$

แต่ถ้า $\quad (x_1-h)^2+(y_1-k)^2+(z_1-m)^2 \neq R^2$

สรุปได้ว่า จุด $P_0(x_0,y_0,z_0)$ อยู่ แต่จุด $P_1(x_1,y_1,z_1)$ ไม่อยู่บนผิวของทรงกลม $(x-h)^2+(y-k)^2+(z-m)^2=R^2$

3.3.1.2 **การหาสมการของระนาบตัด**

เราได้ทราบมาแล้วว่า เซกเมนต์ของวงกลมใหญ่(ของทรงกลม) เป็นระยะทางที่สั้นที่สุดระหว่างจุดสองจุดบนผิวของทรงกลมแต่ เซกเมนต์ของวงกลมใหญ่(ของทรงกลม) และวงกลมใหญ่(ของทรงกลม) ที่ได้มา ก็ได้มาจากการนำระนาบตัดของทรงกลมผ่านจุดที่สนใจทั้งสองบนผิวและจุดศูนย์กลางของทรงกลม และสิ่งที่เราสนใจในตอนนี้ คือ สมการของระนาบดังกล่าว

สมมติให้ $P_1(x_1,y_1,z_1)$ และ $P_2(x_2,y_2,z_2)$ เป็นจุดทั้งสองบนทรงกลม ที่มีสมการ $(x-h)^2+(y-k)^2+(z-m)^2=R^2$ และจุดศูนย์กลาง $O(h,k,m)$

เมื่อนำระนาบตัดทรงกลมโดยผ่านจุด P_1,P_2 และ O และสร้างเวกเตอร์

$$\overline{OP_1}=(x_1-h)\hat{i}+(y_1-k)\hat{j}+(z_1-m)\hat{k}=R^2$$
$$\overline{OP_2}=(x_2-h)\hat{i}+(y_2-k)\hat{j}+(z_2-m)\hat{k}=R^2$$

$$\hat{N}=\begin{vmatrix} \hat{i} & \hat{j} & \hat{k} \\ (x_1-h) & (y_1-k) & (z_1-m) \\ (x_2-h) & (y_2-k) & (z_2-m) \end{vmatrix}$$
$$=\hat{i}(y_1-k)(z_2-m)+\hat{j}(z_1-m)(x_2-h)+\hat{k}(x_1-h)(y_2-k)$$
$$-\hat{k}(x_2-h)(y_1-k)-\hat{i}(y_2-k)(z_1-m)-\hat{j}(z_2-m)(x_1-h)$$

$$r=(y_1-k)(z_2-m)-(y_2-k)(z_1-m)$$
$$=(y_1z_2-y_1m-kz_2+km)-(y_2z_1-y_2m-kz_1+km)$$
$$=y_1z_2-y_1m-kz_2-y_2z_1+y_2m+kz_1$$

$$
\begin{aligned}
s &= (z_1 - m)(x_2 - h) - (z_2 - m)(x_1 - h) \\
&= (z_1x_2 - z_1h - mx_2 + mh) - (z_2x_1 - z_2h - mx_1 + mh) \\
&= z_1x_2 - z_1h - mx_2 - z_2x_1 + z_2h + mx_1
\end{aligned}
$$

$$
\begin{aligned}
t &= (x_1 - h)(y_2 - k) - (x_2 - h)(y_1 - k) \\
&= (x_1y_2 - x_1k - hy_2 + hk) - (x_2y_1 - x_2k - hy_1 + hk) \\
&= x_1y_2 - x_1k - hy_2 - x_2y_1 + x_2k + hy_1
\end{aligned}
$$

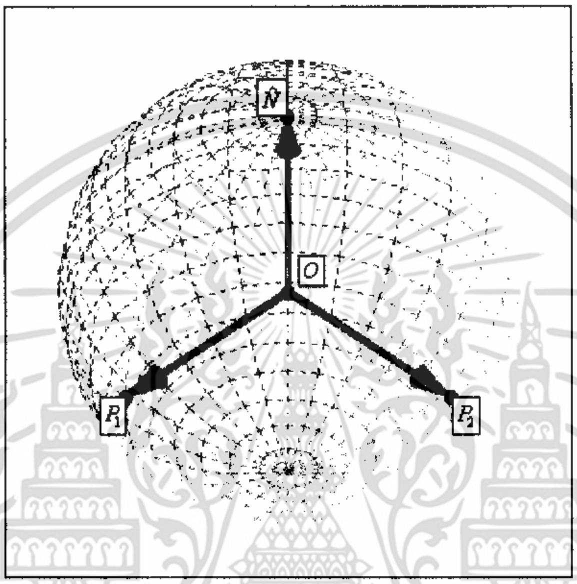

รูปที่ 3.5 แสดงการหาสมการของระนาบตัด ระนาบ $Ax + By + Cz + D = 0$

เนื่องจาก $\hat{N} = r\hat{i} + s\hat{j} + t\hat{k}$ เลือก $O(h,k,m)$ เป็นจุดผ่าน $P(x,y,z)$ เป็นจุดใดๆบนระนาบ สมการของระนาบที่ผ่านจุด O และตั้งฉากกับเวกเตอร์ $\hat{N}$ คือ $\hat{N}\cdot\overline{OP} = 0$ หรือ

$$
\begin{aligned}
(r\hat{i} + s\hat{j} + t\hat{k})\cdot((x-h)\hat{i} + (y-k)\hat{j} + (z-m)\hat{k}) &= 0 \\
r(x-h) + s(y-k) + t(z-m) &= 0 \\
rx + sy + tz - (rh + sk + tm) &= 0 \\
rx + sy + tz + u &= 0
\end{aligned}
$$

โดยที่ $u = -(rh + sk + tm)$ หรือ $u = -\vec{\lambda}\cdot\hat{N}$ เมื่อ $\vec{\lambda}$ คือเวกเตอร์จากจุดกำเนิดที่ชี้ไปยังศูนย์กลางทรงกลมที่มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ $O(h,k,m)$ นั่นคือ $\vec{\lambda} = h\hat{i} + k\hat{j} + m\hat{k}$

$Ax + By = -D$ ในทำนองเดียวกันรอยตัดระหว่างทรงกลมกับระนาบ ผลลัพธ์ที่ได้ก็เป็นเส้นโค้งซึ่งเป็นวงกลมโดยที่วงที่ใหญ่ที่สุดซึ่งเกิดจากระนาบตัดผ่านศูนย์กลางของทรงกลมก็คือ วงกลมใหญ่(ของทรงกลม) ต่อไปนี้จะแสดงขั้นตอนการหาสมการภาพฉายของวงกลมใหญ่(ของทรงกลม)

ทรงกลม $(x-h)^2+(y-k)^2+(z-m)^2=R^2$ ถูกตัดด้วยระนาบ $rx+sy+tz+u=0$ หรือ $z=\alpha+\beta x+\gamma y$; $\|\bar{r}(t)\|=R$

เมื่อ $\alpha=-\dfrac{u}{t}, \beta=-\dfrac{r}{t}$ และ $\gamma=-\dfrac{s}{t}$

สมการของรอยตัดคือ $(x-h)^2+(y-k)^2+(\alpha+\beta x+\gamma y-m)^2=R^2$ หรือ

$$(x^2-2xh+h^2)+(y^2-2yk+k^2)+(\beta x+\gamma y)^2+2(\beta x+\gamma y)(\alpha-m)+(\alpha-m)^2=R^2$$

$$(x^2-2xh+h^2)+(y^2-2yk+k^2)+(\beta^2x^2+2\beta\gamma xy+\gamma^2y^2)+2\alpha\beta x+2\alpha\gamma y-2\beta mx-2\gamma my$$
$$+\alpha^2-2\alpha m+m^2-R^2=0$$

$$(1+\beta^2)x^2+(1+\gamma^2)y^2+2\beta\gamma xy+2(\alpha\beta-\beta m-h)x+2(\alpha\gamma-\gamma m-k)y$$
$$+(h^2+k^2+m^2-R^2+(\alpha^2-2\alpha m))=0$$

ดังนั้น สมการภาพฉายของวงกลมใหญ่(ของทรงกลม) บนระนาบ xy คือ

$$(1+\beta^2)x^2+(1+\gamma^2)y^2+2\beta\gamma xy+2(\alpha\beta-\beta m-h)x+2(\alpha\gamma-\gamma m-k)y$$
$$+(h^2+k^2+m^2-R^2+(\alpha^2-2\alpha m))=0$$

เทียบเคียงได้กับสมการเส้นโค้งกำลังสอง $Ax^2+By^2+Cxy+Dx+Ey+F=0$

ข้อสังเกตถ้า (x', y') เป็นจุดใดๆ ที่อยู่เฉพาะบนระนาบที่ตัดทรงกลมซึ่งให้รอยตัดเป็น วงกลมใหญ่(ของทรงกลม) เมื่อ R เป็นรัศมีของทรงกลม สมการของ วงกลมใหญ่(ของทรงกลม) บนระนาบตัดจะอยู่ในรูป $(x'-h)^2+(y'-k)^2=R^2$ สำหรับทรงกลม $(x-h)^2+(y-k)^2+(z-m)^2=R^2$ อย่างไม่ต้องสงสัย แต่สมการของวงกลมใหญ่(ของทรงกลม)ดังกล่าว จะไม่ได้มีรูปแบบเดียวกันเมื่อนำมาพิจารณาบนระนาบ xy เพราะวงกลมดังกล่าวจะให้ "ภาพฉาย" (Projection) บนระนาบ xy โดยรูปร่างของภาพฉายนั้นขึ้นอยู่กับมุมที่ระนาบตัดทำกับระนาบ xy หรือองค์ประกอบของระนาบตัดนั่นเอง และในกรณีทั่วไป ภาพฉายที่เกิดขึ้นมักจะเป็นรูปวงรีบนระนาบ xy ที่มีการย้ายและเลื่อนแกนตามองค์ประกอบของทรงกลมและระนาบตัด โดยกรณีที่ระนาบตัดขนานกับระนาบ xy ภาพฉายจะเป็นวงกลม ซึ่งวงกลมเป็นรูปแบบเฉพาะของวงรีที่มีแกนเอกเท่ากับแกนโท และสมการของทั้งวงกลมและวงรีก็เป็นส่วนหนึ่งของสมการเส้นโค้งกำลังสอง

3.3.2 ระยะทางที่สั้นที่สุดระหว่างจุดทั้งสองบนผิวทรงกลม

ได้กล่าวมานานแล้วว่า เซกเมนต์ของวงกลมใหญ่(ของทรงกลม) เป็นระยะทางที่สั้นที่สุดระหว่างจุด 2 จุดบนผิวทรงกลม ทั้งนี้เนื่องมาจากผลลัพธ์ของสมการออยเลอร์ ซึ่งพบว่า ฟังก์ชัน

$$\theta(\phi) = \arccos\left(\frac{C_1 \cot\phi}{\sqrt{1-C_1^2}}\right) + C_2$$

เป็นคำตอบและเมื่อปรับสมการเสร็จแล้ว เราก็พบว่า แนวเส้นโค้ง $\theta(\phi)$ ดังกล่าวสามารถมองได้อีกแง่มุมได้ว่า เป็นแนวเส้นโค้งบนพื้นผิวของทรงกลมที่เกิดจากการนำระนาบตัดผ่านจุดศูนย์กลางของทรงกลมและด้วยความรู้ในเรื่องเรขาคณิตเชิงทรงกลม ก็สรุปได้ว่า แนวเส้นโค้งดังกล่าว คือ วงกลมใหญ่(ของทรงกลม) วงกลมที่ใหญ่ที่สุด ในสองมิติ จะมีเส้นตรงเพียงเส้นเดียวที่ผ่านจุด 2 จุด ส่วนจุด 3 จุด ในสามมิติ จะมีระนาบเพียง 1 ระนาบเท่านั้นที่ผ่านจุดทั้ง 3 จุด เมื่อจุดทั้ง 3 ไม่ได้อยู่บนเส้นตรงเดียวกัน แต่บางกรณีอาจสรุปไม่ได้ว่าระนาบที่ให้วงกลมใหญ่ (ของทรงกลม) จะมีเพียงหนึ่งเดียวที่ผ่านจุดศูนย์กลางของทรงกลมและอีก 2 จุดบนผิวทรงกลม คือกรณีที่จุด 2 จุดบนผิวเป็นจุดคู่เล็งยัน คือ จุดปลายทั้ง 2 ของเส้นผ่านศูนย์กลางของทรงกลม

ในกรณีที่จุดทั้ง 2 เป็นจุดคู่เล็งยัน เซกเมนต์ของวงกลมใหญ่(ของทรงกลม)จะยาว πR ซึ่งเป็นระยะทางสั้นที่สุดระหว่างจุดคู่เล็งยัน เซกเมนต์ของวงกลมใหญ่(ของทรงกลม)เป็นฐานของ เซกเตอร์ที่มีเวกเตอร์ $\overline{OP_1}$ และ $\overline{OP_2}$ เป็นแขนของเซกเตอร์

ดังนั้น $S = \theta R$

เมื่อ $\theta = \arccos\left(\frac{\overrightarrow{OP_1}\cdot\overrightarrow{OP_2}}{R^2}\right)$ จาก $\overline{OP_1}\cdot\overline{OP_2} = \left|\overline{OP_1}\right|\left|\overline{OP_2}\right|\cdot\cos\theta$

และ $\left|\overline{OP_1}\right| = \left|\overline{OP_2}\right| = R$, $\overline{OP_1}\cdot\overline{OP_2} = (x_1-h)(x_2-h)+(y_1-k)(y_2-k)+(z_1-m)(z_2-m)$

เพราะฉะนั้น $S = R\arccos\left(\frac{\overrightarrow{OP_1}\cdot\overrightarrow{OP_2}}{R^2}\right)$

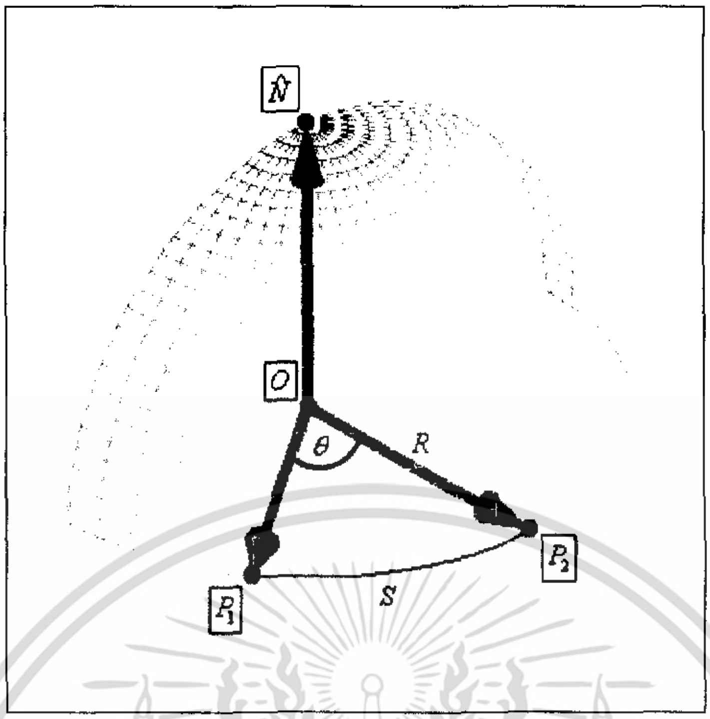

รูปที่ 3.6 แสดงระยะทางระหว่างจุด 2 จุดบนผิวทรงกลมบนระนาบ $\hat{N}.\widehat{OP} = 0$

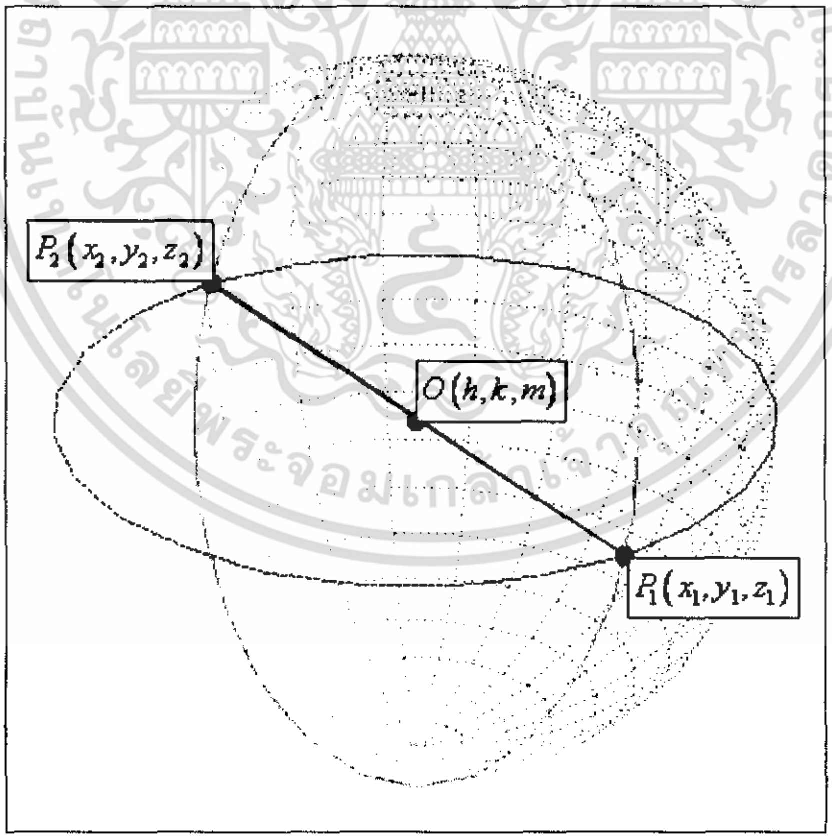

รูปที่ 3.7 แสดงตำแหน่งจุดคู่เส้นผ่านศูนย์กลาง P_1 และ P_2 มุม $\theta = \pi$ บนทรงกลมที่มีจุดศูนย์กลางที่จุด $O(h,k,m)$

3.4. ปัญหาระยะทางที่สั้นที่สุดบนผิวทรงกระบอก

3.4.1 องค์ประกอบของทรงกระบอก

ในระบบพิกัดทรงกระบอกจุดแต่ละจุดบนผิวทรงกระบอก $x^2 + y^2 = r^2$ ถูกระบุตำแหน่งด้วยพารามิเตอร์ 3 ค่า คือ z , θ และ r เมื่อ

z = ระยะห่างของจุด $P(r,\theta,z)$ เมื่อเทียบกับระนาบ xy

θ = องศาของมุมที่วัดเทียบกับแกน x บวกบนระนาบ xy

r = รัศมีของทรงกระบอก

ความสัมพันธ์ระหว่างพารามิเตอร์ในระบบทรงกระบอกกับระบบมุมฉาก เป็นดังนี้

$$x = r\cos\theta, y = r\sin\theta, z = z, r^2 = x^2 + y^2, \tan\theta = \frac{y}{x}$$

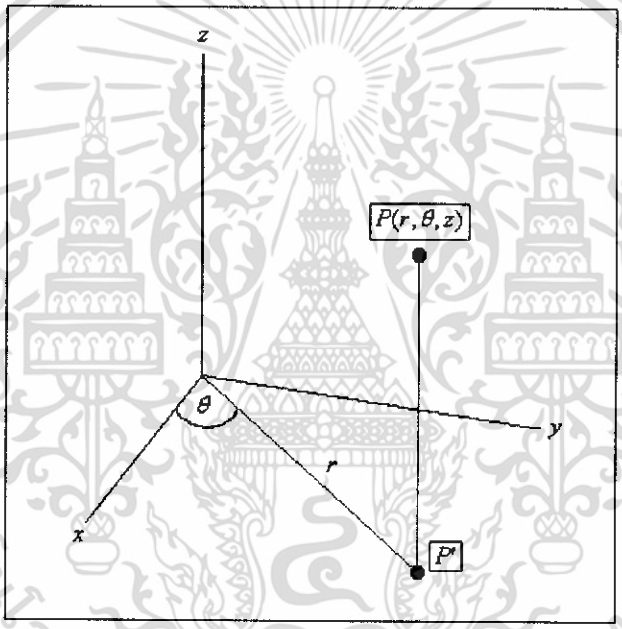

รูปที่ 3.8 แสดงระบบพิกัดทรงกระบอก

3.4.2 ระยะทางที่สั้นที่สุดระหว่างจุด 2 จุด บนผิวทรงกระบอก

เราจะทำการหาเส้นโค้งเส้นที่สั้นที่สุด ซึ่งเชื่อมจุด 2 จุดที่แตกต่างกันบนผิวทรงกระบอก สมมติ $\theta = \theta(z)$ เป็นเส้นโค้งที่ต้องการ

ให้ $\vec{r}(\theta,z) = x(\theta,z)\hat{i} + y(\theta,z)\hat{j} + z(\theta,z)\hat{k}$ เป็นฟังก์ชันเวกเตอร์ของเส้นโค้ง $\theta = \theta(z)$

$$L = \int_{z_1}^{z_2} \sqrt{E\left(\frac{d\theta}{dz}\right)^2 + 2F\left(\frac{d\theta}{dz}\right)\left(\frac{dz}{dz}\right) + G\left(\frac{dz}{dz}\right)^2}\, dz$$

เมื่อ $$E=\left(\frac{\partial x}{\partial\theta}\right)^2+\left(\frac{\partial y}{\partial\theta}\right)^2+\left(\frac{\partial z}{\partial\theta}\right)^2$$

$$F=\left(\frac{\partial x}{\partial\theta}\right)\left(\frac{\partial x}{\partial z}\right)+\left(\frac{\partial y}{\partial\theta}\right)\left(\frac{\partial y}{\partial z}\right)+\left(\frac{\partial z}{\partial\theta}\right)\left(\frac{\partial z}{\partial z}\right)$$

$$G=\left(\frac{\partial x}{\partial z}\right)^2+\left(\frac{\partial y}{\partial z}\right)^2+\left(\frac{\partial z}{\partial z}\right)^2$$

เนื่องจาก

$$\frac{\partial x}{\partial\theta}=-r\sin\theta \qquad \frac{\partial y}{\partial\theta}=r\cos\theta \qquad \frac{\partial z}{\partial\theta}=0$$

$$\frac{\partial x}{\partial z}=0 \qquad \frac{\partial y}{\partial z}=0 \qquad \frac{\partial z}{\partial z}=1$$

เพราะฉะนั้น

$$E=r^2\sin^2\theta+r^2\cos^2\theta+0^2=r^2$$

$$F=(-r\sin\theta)(0)+(r\cos\theta)(0)+(0)(1)=0$$

$$G=(0)^2+(0)^2+(1)^2=1$$

ดังนั้น $L=\int_{z_1}^{z_2}\sqrt{r^2\left(\frac{d\theta}{dz}\right)^2+1}\,dz$ เป็นความยาวของเส้นโค้ง $\theta=\theta(z)$ บนผิวทรงกระบอก $x^2+y^2=r^2$

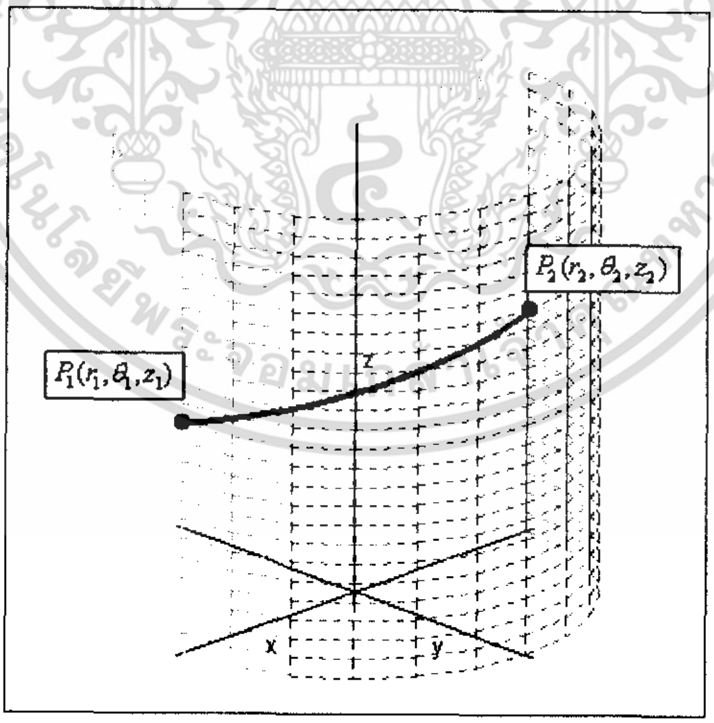

รูปที่ 3.9 แสดงเส้นทางที่สั้นที่สุดระหว่างจุด $P_1(r_1,\theta_1,z_1)$ กับ $P_2(r_2,\theta_2,z_2)$ บนผิวทรงกระบอก

จากจุด $P_1(r_1,\theta_1,z_1)$ ถึงจุด $P_2(r_2,\theta_2,z_2)$ และสมการของเส้นโค้ง $\theta=\theta(z)$ ที่สั้นที่สุดซึ่งเชื่อมจุดทั้ง 2 ดังกล่าว หาได้จากสมการออยเลอร์

จากสมการออยเลอร์ $H_\theta - \dfrac{dH_{\theta'}}{dz} = 0$

กำหนดให้ $H=\sqrt{1+r^2(\theta')^2}$; r เป็นค่าคงที่

เนื่องจาก $H_\theta = 0$, $H_{\theta'} = \frac{1}{2}\left(1+r^2(\theta')^2\right)^{-\frac{1}{2}}\left(2r^2(\theta')\right)$

นำไปแทนในสมการออยเลอร์ จะได้ว่า

$$0-\frac{d}{dz}\frac{r^2\theta'}{\sqrt{1+r^2\theta'^2}}=0$$

$$\frac{r^2\theta'}{\sqrt{1+r^2\theta'^2}}=C_1$$

$$r^2\theta'=C_1\sqrt{1+r^2(\theta')^2}$$

$$r^4(\theta')^2=C_1^2\left(1+r^2(\theta')^2\right)$$

$$r^4(\theta')^2-C_1^2r^2(\theta')^2=C_1^2$$

$$(\theta')^2\left(r^4-C_1^2r^2\right)=C_1^2$$

$$(\theta')^2=\frac{C_1^2}{r^4-C_1^2r^2}$$

$$\theta'=\frac{C_1}{r\sqrt{r^2-C_1^2}}$$

$$\frac{d\theta}{dz}=\frac{\left(\dfrac{C_1}{r^2}\right)}{\sqrt{1-\left(\dfrac{C_1}{r}\right)^2}}$$

$$d\theta = \frac{\left(\frac{C_1}{r^2}\right)}{\sqrt{1-\left(\frac{C_1}{r}\right)^2}}dz$$

ดังนั้น $\theta(z) = mz + C_2$ เป็นเส้นโค้งที่ต้องการ เมื่อ $m = \frac{\left(\frac{C_1}{r^2}\right)}{\sqrt{1-\left(\frac{C_1}{r}\right)^2}}$

เรามีอีกวิธีหนึ่งในการหาความยาว L ของเส้นโค้ง $\theta = \theta(z)$ ด้วยวิธีผลบวกแบบรีมันน์ (Riemann's Sum)

การหาค่าความยาวส่วนของเส้นโค้ง $\theta = \theta(z)$ โดยวิธีผลบวกแบบรีมันน์ เริ่มต้นด้วยการแบ่งส่วนของเส้นโค้ง $\theta = \theta(z)$ ออกเป็น n ส่วนที่เท่ากัน

เมื่อ $P_1 = P_1(r_1, \theta_1, z_1)$, $P_2 = P_2(r_2, \theta_2, z_2)$

ดังนั้น $\Delta\theta_i = \frac{\theta_2 - \theta_1}{n}$ ทุกๆ $i = 0,1,2,\ldots,n$

จากรูปแต่ละส่วนย่อย $\Delta l_i = \sqrt{(\Delta s_i)^2 + (\Delta z_i)^2}$

เนื่องจาก $\Delta s_i = r\Delta\theta_i$

$$\Delta l_i = \sqrt{(r\Delta\theta_i)^2 + (\Delta z_i)^2}$$

เมื่อนำแต่ละส่วนมารวมกัน

$$L \approx \sum_{i=0}^{n} \sqrt{r^2(\Delta\theta_i)^2 + (\Delta z_i)^2}$$

จากนิยามของผลบวกแบบรีมันน์ (Riemann's Sum)

$$L = \lim_{n\to\infty} \sum_{i=0}^{n} \sqrt{r^2(\Delta\theta_i)^2 + (\Delta z_i)^2} = \int \sqrt{r^2(d\theta)^2 + (dz)^2}$$

หรือ $$L = \int_{z_1}^{z_2} \sqrt{r^2\left(\frac{d\theta}{dz}\right)^2 + 1}\,dz$$

ซึ่งได้สูตรเดียวกัน

แต่เนื่องจากทรงกระบอกเป็นรูปทรงสมมาตร การระบุพิกัดของจุดบนพื้นผิวของทรงกระบอกด้วยค่ามุม θ จึงอยู่ระหว่าง 0 ถึง 180 องศา หรือสำหรับ $P(r,\theta,z); 0 \le \theta \le \pi$

ขั้นตอนในการคำนวณระยะทางระหว่างจุดสองจุดบนพื้นผิวทรงกระบอกกลม ทำได้โดยการกำหนดค่า r ของทรงกระบอกและทำการกำหนดพิกัดจุดที่ต้องการหาระยะทางที่สั้นที่สุด 2 จุด คือ (θ_1, z_1) และ (θ_2, z_2) และจึงคำนวณหาสัมประสิทธิ์ m และ C และจึงคำนวณหาค่า $L = \sqrt{1+r^2m^2}\,(z_2 - z_1)$

กำหนดให้เส้นโค้งผ่านจุด (θ_1, z_1) และ (θ_2, z_2) จะได้ระบบสมการ

$$\theta_1 = mz_1 + C \qquad \text{------------ (1)}$$

$$\theta_2 = mz_2 + C \qquad \text{------------ (2)}$$

นำสมการ (2) – (1)

$$\theta_2 - \theta_1 = m(z_2 - z_1)$$

$$m = \frac{(\theta_2 - \theta_1)}{(z_2 - z_1)}$$

$$C = \theta_1 - mz_1 \quad \text{หรือ} \quad C = \theta_2 - mz_2$$

จาก $L = \int_{z_1}^{z_2} \sqrt{r^2\left(\frac{d\theta}{dz}\right)^2 + 1}\,dz$

และ $\frac{d\theta}{dz} = m$

$$L = \int_{z_1}^{z_2} \sqrt{1+r^2m^2}\,dz$$

$$= \sqrt{1+r^2m^2}\int_{z_1}^{z_2} dz$$

เพราะฉะนั้นระยะทางที่สั้นที่สุดบนผิวทรงกระบอกจะมีค่าเท่ากับ $L = \sqrt{1+r^2m^2}\,(z_2 - z_1)$

3.5 ปัญหาระยะทางที่สั้นที่สุดบนผิวทรงกรวยกลม

3.5.1 องค์ประกอบของผิวทรงกรวยกลม

จากระบบพิกัดทรงกลม กำหนดให้ มุม ϕ มีค่าคงที่ ดังนั้น จุด $P(x, y, z)$ บนผิวของกรวยหาได้จาก $x = R\sin\phi\cos\theta$ $y = R\sin\phi\sin\theta$ และ $z = R\cos\phi$ เมื่อ ϕ คงตัว

หรือ $x(R,\theta) = R\sin\phi\cos\theta$ $y(R,\theta) = R\sin\phi\sin\theta$ และ $z(R,\theta) = R\cos\phi$

3.5.2 ระยะทางที่สั้นที่สุดระหว่างจุด 2 จุด บนผิวทรงกรวยกลม

กำหนดให้

$R = R(\theta)$ เป็นสมการของเส้นโค้ง และ $\theta = \theta(t)$

$$\frac{\partial x}{\partial R} = \sin\phi\cos\theta \qquad \frac{\partial y}{\partial R} = \sin\phi\sin\theta \qquad \frac{\partial z}{\partial R} = \cos\phi$$

$$\frac{\partial x}{\partial \theta} = -R\sin\phi\sin\theta \qquad \frac{\partial y}{\partial \theta} = R\sin\phi\cos\theta \qquad \frac{\partial z}{\partial \theta} = 0$$

$$E = \sin^2\phi\cos^2\theta + \sin^2\phi\sin^2\theta + \cos^2\phi = 1$$

$$F = -R\sin^2\phi\cos\theta\sin\theta + R\sin^2\phi\cos\theta\sin\theta + 0 = 0$$

$$G = R^2\sin^2\phi\sin^2\theta + R^2\sin^2\phi\cos^2\theta = R^2\sin^2\phi$$

$$L = \int_a^b \sqrt{(R')^2 + R^2\sin^2\phi(\theta')^2}\,dt$$

เนื่องจาก $R = R(\theta)$ $\frac{dR}{dt} = R'$ แล้ว $dR = R'dt$ และ $d\theta = \theta' dt$

$$L = \int_a^b \sqrt{(dR)^2 + R^2\sin^2\phi(d\theta)^2}$$

$$L = \int_{\theta_1}^{\theta_2} \sqrt{\left(\frac{dR}{d\theta}\right)^2 + R^2\sin^2\phi}\,d\theta \quad \text{หรือ} \quad J\left[R(\theta)\right] = R\sin\phi\int_{\theta_1}^{\theta_2}\sqrt{1+\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}\,d\theta$$

กำหนดให้

$$H = \sqrt{1+\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}$$

จากสมการของออยเลอร์ $H_R - \frac{dH}{d\theta}R' = 0$

$$H_R = \frac{1}{2}\left(1+\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2\right)^{-\frac{1}{2}} \cdot \left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2\left(-\frac{2}{R^3}\right) = -\frac{\frac{1}{R^3}\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}{\sqrt{1+\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}}$$

$$H_{R'} = \frac{1}{2}\left(1+\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2\right)^{-\frac{1}{2}} \cdot \left(\frac{2R'}{(R\sin\phi)^2}\right) = \frac{\frac{R'}{(R\sin\phi)^2}}{\sqrt{1+\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}}$$

แต่เนื่องจาก $H=\sqrt{1+\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}$ ไม่ขึ้นกับ θ สมการออยเลอร์จึงเปลี่ยนรูปเป็น $H-R'H_{R'}=C$ เมื่อนำมาแทนในสมการ จะได้ $H-R'H_{R'}=C_1$

$$\sqrt{1+\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}-R'\cdot\left(\frac{\frac{R'}{(R\sin\phi)^2}}{\sqrt{1+\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}}\right)=C_1$$

$$\sqrt{1+\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}-\frac{\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}{\sqrt{1+\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}}=C_1$$

$$\frac{1+\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}{\sqrt{1+\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}}-\frac{\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}{\sqrt{1+\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}}=C_1$$

$$\frac{1}{\sqrt{1+\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}}=C_1$$

$$\sqrt{1+\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2}=\frac{1}{C_1}$$

$$\left(\frac{R'}{R\sin\phi}\right)^2=C_2 \qquad ;\ C_2=\frac{1}{C_1^2}-1$$

$$\frac{R'}{R\sin\phi}=\sqrt{C_2}$$

$$\int\frac{1}{R}\,dR=C_3\int\sin\phi\, d\theta \qquad ;\ C_3=\sqrt{C_2}$$

$$\ln R = (C_3 \sin\phi)\theta + \ln C_4$$

$$R = e^{(C_3 \sin\phi)\theta + \ln C_4}$$

ดังนั้น $R = Ae^{(B\sin\phi_0)\theta}$ เป็นสมการเส้นโค้งคำตอบ $\quad (A = e^{\ln C_4}, B = C_3)$

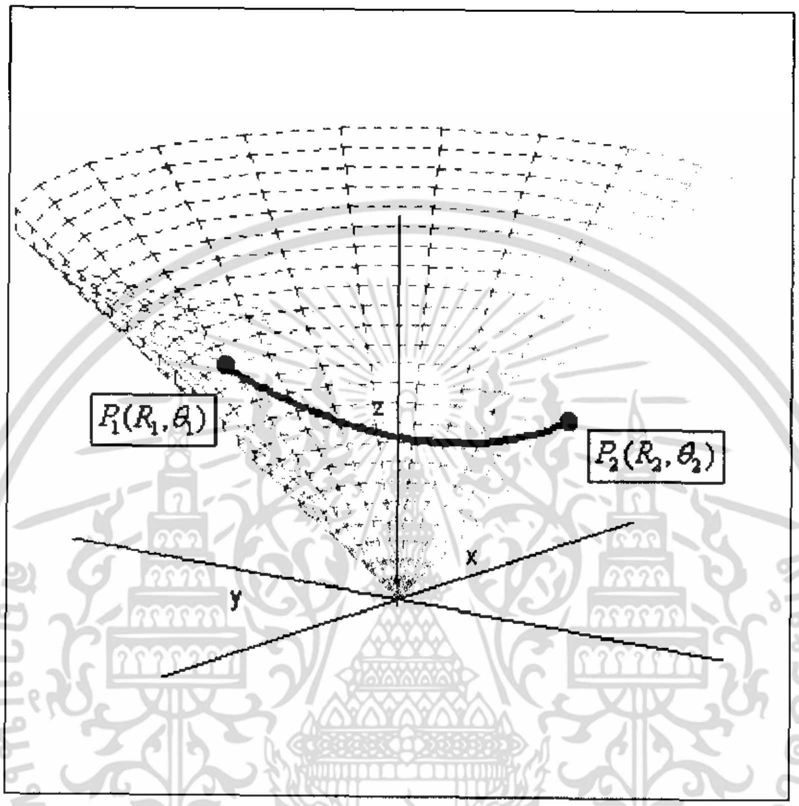

รูปที่ 3.10 แสดงเส้นทางที่สั้นที่สุดระหว่าง $P_1(R_1,\theta_1)$ กับ $P_2(R_2,\theta_2)$ บนผิวกรวยกลม

กำหนดให้ เส้นโค้งสั้นที่สุดบนผิวกรวยกลมที่ผ่านจุด (R_1,θ_1) และ (R_2,θ_2) ทำให้ได้สมการ

$$R_1 = Ae^{(B\sin\phi_0)\theta_1} \qquad \text{-------- (1)}$$

$$R_2 = Ae^{(B\sin\phi_0)\theta_2} \qquad \text{-------- (2)}$$

นำ (2)/(1)

$$\frac{R_2}{R_1} = \frac{Ae^{(B\sin\phi_0)\theta_2}}{Ae^{(B\sin\phi_0)\theta_1}} = e^{(B\sin\phi_0)(\theta_2-\theta_1)}$$

$$\ln\left(\frac{R_2}{R_1}\right) = (B\sin\phi_0)(\theta_2-\theta_1)$$

$$B = \frac{\ln\left(\frac{R_2}{R_1}\right)}{\sin\phi_0(\theta_2-\theta_1)}$$

นำ (2)-(1)

$$R_2 - R_1 = A\left(e^{(B\sin\phi_0)\theta_2} - e^{(B\sin\phi_0)\theta_1}\right)$$

$$A = \frac{R_2 - R_1}{e^{(B\sin\phi_0)\theta_2} - e^{(B\sin\phi_0)\theta_1}}$$

เนื่องจากกรวยเป็นรูปทรงสมมาตร ดังนั้น $0 \le \theta_2 - \theta_1 \le \pi$

ขั้นตอนในการคำนวณหาระยะทางระหว่างจุดบนพื้นผิวกรวยกลม เราต้องกำหนดค่า ϕ ของกรวยกลม โดยที่ $0 < \phi < \frac{\pi}{2}$ หลังจากนั้นกำหนดพิกัดของจุดทั้ง 2 บนผิวกรวยกลม คือ จุด $P_1(R_1, \theta_1)$ และ $P_2(R_2, \theta_2)$ ต่อมาจึงคำนวณหาสัมประสิทธิ์ A และ B เมื่อกำหนดสมการเส้นโค้งที่สั้นที่สุดบนผิวกรวยที่ผ่านจุดทั้งสอง เราจะได้ได้สมการ $R = Ae^{(B\sin\phi_0)\theta}$ นำมาคำนวณด้วยสูตร $L(P_1, P_2) = \int_{\theta_1}^{\theta_2} \sqrt{1 + (R')^2}\, d\theta$ ก็จะได้คำตอบ

3.6 ปัญหาระยะทางที่สั้นที่สุดบนผิวทรงพาราโบลอยด์

3.6.1 องค์ประกอบของผิวทรงพาราโบลอยด์

ในกรณีของผิวทรงพาราโบลอยด์ เราได้นำแนวคิดจากนิยาม "พื้นผิวของการหมุน" มาประยุกต์ใช้ในการระบุตำแหน่งจุดบนพื้นผิวทรงพาราโบลอยด์ เนื่องจากผิวทรงพาราโบลอยด์ไม่มีระบบวัดพิกัดตำแหน่ง

นิยาม พื้นผิวของการหมุน

"พื้นผิวของการหมุน" แทนด้วย $M(f)$ โดย

$M(f) = \left\{\left(x, y, f(\sqrt{x^2 + y^2})\right) \middle| (x, y) \in R^2\right\}$ สำหรับฟังก์ชัน $C^\infty\ f : [0, \infty) \to R$

ที่ทำให้ฟังก์ชัน $(x, y) \in R^2 \to f\left(\sqrt{x^2 + y^2}\right) \in R$ เป็น C^∞

สมการอีลิปติคพาราโบลอยด์ $z = \frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2}$

กำหนดให้ $a = b$

$$\therefore z = \frac{1}{a^2}\left(x^2 + y^2\right)$$

จากระบบพิกัดเชิงขั้ว $x = r\cos\theta \quad y = r\sin\theta$

กำหนดให้ $\vec{u} = x\hat{i} + y\hat{j} + f\left(\sqrt{x^2 + y^2}\right)\hat{k}$ เป็นเวกเตอร์ระบุตำแหน่ง

$$\vec{u} = \vec{u}(r, \theta) = x(r, \theta)\hat{i} + y(r, \theta)\hat{j} + z(r, \theta)\hat{k}$$

$$\because x^2 + y^2 = r^2 \qquad \therefore z = z(r, \theta) = \frac{r^2}{a^2}$$

$$\vec{u}(r,\theta) = r\cos\theta\hat{i} + r\sin\theta\hat{j} + \frac{r^2}{a^2}\hat{k}$$

เราจะแสดงการวัดพิกัดของจุดบนผิวทรงพาราโบลอยด์ ดังรูปที่ 3.11

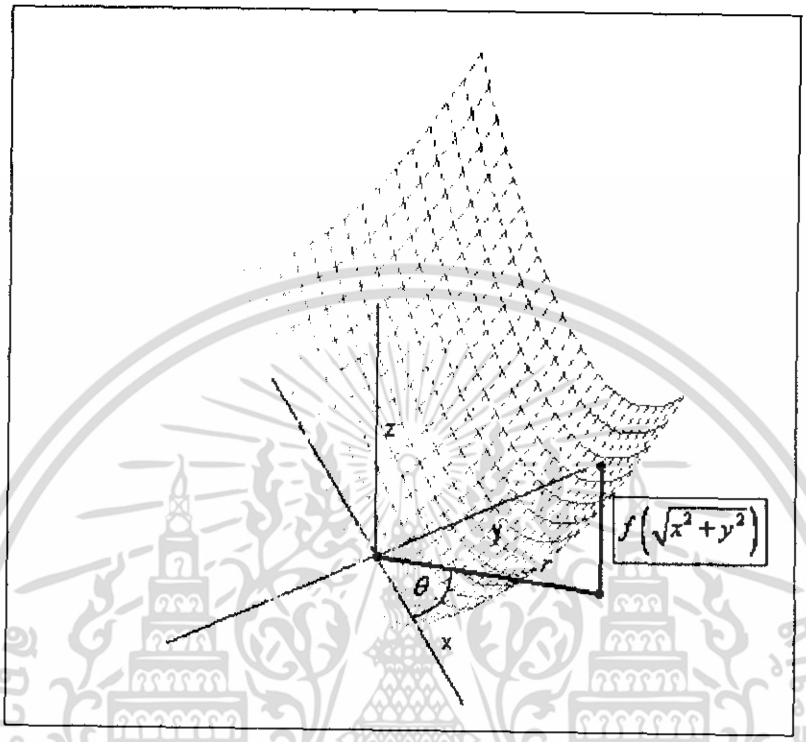

รูปที่ 3.11 แสดงระบบพิกัดของทรงพาราโบลอยด์

3.6.2 ระยะทางที่สั้นที่สุดระหว่างจุด 2 จุด บนผิวทรงพาราโบลอยด์

กำหนดให้ $r = r(\theta)$ และ $\theta = \theta(t)$

$$\frac{\partial x}{\partial r} = \cos\theta \qquad \frac{\partial y}{\partial r} = \sin\theta \qquad \frac{\partial z}{\partial r} = \frac{2r}{a^2}$$

$$\frac{\partial x}{\partial \theta} = -r\sin\theta \qquad \frac{\partial y}{\partial \theta} = r\cos\theta \qquad \frac{\partial z}{\partial \theta} = 0$$

เมื่อ $E = \cos^2\theta + \sin^2\theta + \frac{4r^2}{a^4} = 1 + \frac{4r^2}{a^4}$

$$F = -r\cos\theta\sin\theta + r\cos\theta\sin\theta = 0$$

$$G = r^2\sin^2\theta + r^2\cos^2\theta = r^2$$

$$L = \int_a^b \sqrt{\left(1 + \frac{4r^2}{a^4}\right)(r')^2 + \left(r^2\right)(\theta')^2}\,dt$$

เนื่องจาก $r = r(\theta)$ $\frac{dr}{dt} = r'$ แล้ว $dr = r'dt$ และ $d\theta = \theta' dt$

$$L = \int_{a}^{b} \sqrt{\left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)(dr)^2 + \left(r^2\right)(d\theta)^2}$$

$$L = \int_{\theta_1}^{\theta_2} \sqrt{\left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)\left(\frac{dr}{d\theta}\right)^2 + r^2}\, d\theta \text{ หรือ } J[r] = \int_{\theta_1}^{\theta_2} \sqrt{\left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)(r')^2 + r^2}\, d\theta$$

กำหนดให้

$$H = \sqrt{r^2 + \left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)(r')^2} \text{ ซึ่งไม่ขึ้นกับตัวแปร } \theta$$

สมการออยเลอร์จะอยู่ในรูป $H - r'H_{r'} = C$

$$H_{r'} = \frac{1}{2}\left(r^2 + \left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)(r')^2\right)^{-\frac{1}{2}} \cdot 2\left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)r' = \frac{\left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)r'}{\sqrt{r^2 + \left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)(r')^2}}$$

นำมาแทนในสมการออยเลอร์

จะได้ $H - r'H_{r'} = C_1$

$$\sqrt{r^2 + \left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)(r')^2} - r'\left(\frac{\left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)r'}{\sqrt{r^2 + \left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)(r')^2}}\right) = C_1$$

$$\frac{r^2 + \left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)(r')^2}{\sqrt{r^2 + \left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)(r')^2}} - \frac{\left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)(r')^2}{\sqrt{r^2 + \left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)(r')^2}} = C_1$$

$$\frac{r^2}{\sqrt{r^2 + \left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)(r')^2}} = C_1$$

$$\sqrt{r^2+\left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)(r')^2}=\frac{r^2}{C_1}$$

$$r^2+\left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)(r')^2=\frac{r^4}{(C_1)^2}$$

$$(r')^2=r^2\frac{\left(\frac{r^2}{C_1^2}-1\right)}{\left(1+\frac{4r^2}{a^4}\right)}$$

$$r'=\frac{\frac{C_1}{C_1}(r)\left(\sqrt{\frac{r^2}{C_1^2}-1}\right)}{\sqrt{1+\frac{4r^2}{a^4}}}$$

$$r'=\frac{r\sqrt{r^2-C_1^2}}{C_1}\cdot\frac{a^2}{\sqrt{a^4+4r^2}}$$

$$r'=\frac{a^2}{C_1}\cdot\frac{r\sqrt{r^2-C_1^2}}{\sqrt{a^4+4r^2}}$$

$$r'=\frac{a^2}{2C_1}\cdot\frac{r\sqrt{r^2-C_1^2}}{\sqrt{r^2+\left(\frac{a^2}{2}\right)^2}}$$

$$\int\frac{1}{r}\sqrt{\frac{r^2+\left(\frac{a^2}{2}\right)^2}{r^2-C_1^2}}dr=\int\frac{a^2}{2C_1}d\theta$$

กำหนดให้ $m=\frac{a^2}{2}$ และ $n=C_1$

จะได้ $$\int\frac{1}{r}\sqrt{\frac{r^2+m^2}{r^2-n^2}}dr=\frac{a^2}{2n}\theta+C$$

$$\int \frac{1}{r}\sqrt{\frac{r^2-n^2+m^2+n^2}{r^2-n^2}}dr = \frac{a^2}{2n}\theta + C$$

$$\int \frac{1}{r}\sqrt{1-\frac{m^2+n^2}{r^2-n^2}}dr = \frac{a^2}{2n}\theta + C$$

กำหนดให้ $r = n\cos\phi \quad dr = n\sec\phi\tan\phi d\phi$

จะได้ $$\int \frac{1}{n\sec\phi}\sqrt{1+\frac{m^2+n^2}{n^2\tan^2\phi}}\left(n\sec\phi\tan\phi d\phi\right) = \frac{a^2}{2n}\theta + C$$

$$\int \frac{1}{n\sec\phi\tan\phi}\sqrt{n^2\tan^2\phi+\left(m^2+n^2\right)}\left(n\sec\phi\tan\phi d\phi\right) = \frac{a^2}{2n}\theta + C$$

$$\int n\sqrt{\tan^2\phi+\left(\frac{m^2+n^2}{n^2}\right)}d\phi = \frac{a^2}{2n}\theta + C$$

$$n\int\sqrt{\tan^2\phi+\left(\frac{m^2}{n^2}+1\right)}d\phi = \frac{a^2}{2n}\theta + C$$

$$n\int\sqrt{\sec^2\phi+\left(\frac{m}{n}\right)^2}d\phi = \frac{a^2}{2n}\theta + C$$

แต่เนื่องจาก $\int\sqrt{\sec^2\phi+\left(\frac{m}{n}\right)^2}d\phi$ ไม่สามารถอินทิเกรตโดยตรงได้ จึงจำเป็นต้องติดในรูปอินทิกรัล

3.7 ปัญหาระยะทางที่สั้นที่สุดบนผิวทรงทอรัส

3.7.1 องค์ประกอบของผิวทรงทอรัส

ในกรณีของทอรัส เราอาจจะพิจารณารูปทรงได้ว่าเกิดขึ้นจากการนำแผ่นวงกลมรัศมี r มาหมุนรอบแกน z โดยให้จุดศูนย์กลางของวงกลมดังกล่าวหมุนเป็นระยะห่างที่คงที่จากแกน z ซึ่งระยะห่างดังกล่าวคือรัศมีของทอรัส นั่นคือ

ถ้ากำหนดให้ R เป็นรัศมีของทอรัส (ระยะห่างจากจุดกำเนิดไปยังจุดศูนย์กลางของวงกลมรัศมี r)

r เป็นรัศมีของวงกลม

α เป็นมุมระหว่าง 2 วงกลมที่ต่างกันบนระนาบ xy

β เป็นมุมที่รัศมีของวงกลมทำกับระนาบ xy

พิกัด x, y และ z หาได้จากความสัมพันธ์

$$x = (R + r\cos\beta)\cos\alpha \quad y = (R + r\cos\beta)\sin\alpha \quad z = r\sin\beta$$

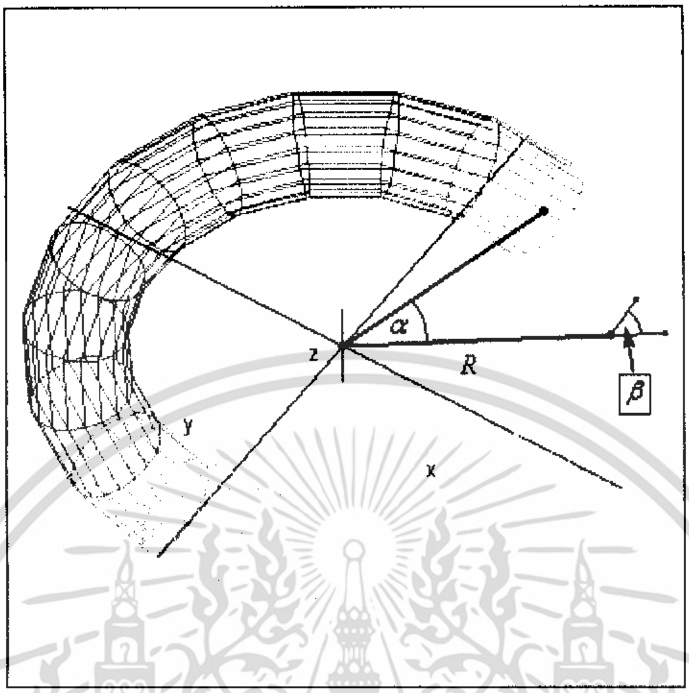

รูปที่ 3.12 แสดงระบบวัดพิกัดบนผิวทรงทอรัส

3.7.2 ระยะทางที่สั้นที่สุดระหว่างจุด 2 จุด บนผิวทรงทอรัส

กำหนดให้ $\alpha = \alpha(\beta)$ และ $\beta = \beta(t)$

$$\frac{\partial x}{\partial \alpha} = -(R + r\cos\beta)\sin\alpha \qquad \frac{\partial y}{\partial \alpha} = (R + r\cos\beta)\cos\alpha \qquad \frac{\partial z}{\partial \alpha} = 0$$

$$\frac{\partial x}{\partial \beta} = -r\cos\alpha\sin\beta \qquad \frac{\partial y}{\partial \beta} = -r\sin\alpha\sin\beta \qquad \frac{\partial z}{\partial \beta} = r\cos\beta$$

$$\begin{aligned} E &= \left(\frac{\partial x}{\partial \alpha}\right)^2 + \left(\frac{\partial y}{\partial \alpha}\right)^2 + \left(\frac{\partial z}{\partial \alpha}\right)^2 \\ &= (R + r\cos\beta)^2 \sin^2\alpha + (R + r\cos\beta)^2 \cos^2\alpha \\ &= (R + r\cos\beta)^2 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} G &= \left(\frac{\partial x}{\partial \beta}\right)^2 + \left(\frac{\partial y}{\partial \beta}\right)^2 + \left(\frac{\partial z}{\partial \beta}\right)^2 \\ &= r^2\sin^2\beta\cos^2\alpha + r^2\sin^2\beta\sin^2\alpha + r^2\cos^2\beta \\ &= r^2 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} F &= \frac{\partial x}{\partial \alpha}\cdot\frac{\partial x}{\partial \beta} + \frac{\partial y}{\partial \alpha}\cdot\frac{\partial y}{\partial \beta} + \frac{\partial z}{\partial \alpha}\cdot\frac{\partial z}{\partial \beta} \\ &= r\cos\alpha\sin\beta(R + r\cos\beta)\sin\alpha - r\sin\alpha\sin\beta(R + r\cos\beta)\cos\alpha \\ &= 0 \end{aligned}$$

$$\therefore L = \int_a^b \sqrt{E\left(\frac{d\alpha}{dt}\right)^2 + G\left(\frac{d\beta}{dt}\right)^2}\, dt$$

$$= \int_a^b \sqrt{(R + r\cos\beta)^2\left(\frac{d\alpha}{dt}\right)^2 + r^2\left(\frac{d\beta}{dt}\right)^2}\, dt$$

$$= \int_a^b \sqrt{(R + r\cos\beta)^2 (d\alpha)^2 + r^2 (d\beta)^2}$$

$$= \int_{\beta_1}^{\beta_2} \sqrt{(R + r\cos\beta)^2\left(\frac{d\alpha}{d\beta}\right)^2 + r^2}\, d\beta$$

$$= r\int_{\beta_1}^{\beta_2} \sqrt{\left(\frac{R + r\cos\beta}{r}\right)^2\left(\frac{d\alpha}{d\beta}\right)^2 + 1}\, d\beta$$

หรือ $$L = r\int_{\beta_1}^{\beta_2} \sqrt{\left(\frac{R + r\cos\beta}{r}\right)^2 (\alpha')^2 + 1}\, d\beta$$

กำหนดให้

$$H = \sqrt{\left(\frac{R + r\cos\beta}{r}\right)^2 (\alpha')^2 + 1}$$

จากสมการ Euler's $H_\beta - \dfrac{dH}{d\alpha}\beta'$

แต่เนื่องจาก $H = H(\beta, \alpha')$ ไม่ขึ้นกับ β'

สมการ Euler's จะอยู่ในรูป $H_{\alpha'} = C_1$

$$H_{\alpha'} = \frac{1}{2}\left(\left(\frac{R + r\cos\beta}{r}\right)^2 (\alpha')^2 + 1\right)^{-\frac{1}{2}} \cdot 2\left(\frac{R + r\cos\beta}{r}\right)^2 \cdot \alpha'$$

เมื่อนำไปแทนในสมการจะได้ $H_{\alpha'} = C_1$

$$\frac{\left(\frac{R + r\cos\beta}{r}\right)^2 \cdot \alpha'}{\sqrt{\left(\frac{R + r\cos\beta}{r}\right)^2 (\alpha')^2 + 1}} = C_1$$

$$\left(\frac{R+r\cos\beta}{r}\right)^2 \cdot \alpha' = C_1 \cdot \sqrt{\left(\frac{R+r\cos\beta}{r}\right)^2 (\alpha')^2 + 1}$$

$$\left(\frac{R+r\cos\beta}{r}\right)^4 \cdot (\alpha')^2 = C_1^2 \cdot \left(\left(\frac{R+r\cos\beta}{r}\right)^2 (\alpha')^2 + 1\right)$$

$$\left(\frac{R+r\cos\beta}{r}\right)^4 \cdot (\alpha')^2 = C_1^2 + C_1^2 \cdot \left(\left(\frac{R+r\cos\beta}{r}\right)^2 (\alpha')^2\right)$$

$$\left(\frac{R+r\cos\beta}{r}\right)^2 \left(\left(\frac{R+r\cos\beta}{r}\right)^2 - C_1^2\right)(\alpha')^2 = C_1^2$$

$$\alpha' = \frac{C_1}{\left(\frac{R+r\cos\beta}{r}\right)\sqrt{\left(\frac{R+r\cos\beta}{r}\right)^2 - C_1^2}}$$

$$\alpha = \int \frac{C_1}{\left(\frac{R+r\cos\beta}{r}\right)\sqrt{\left(\frac{R+r\cos\beta}{r}\right)^2 - C_1^2}}\, d\beta$$

แต่เนื่องจาก $\int \frac{C_1}{\left(\frac{R+r\cos\beta}{r}\right)\sqrt{\left(\frac{R+r\cos\beta}{r}\right)^2 - C_1^2}}\, d\beta$ ไม่สามารถอินทิเกรตโดยตรงได้ จึงจำเป็นต้องติดในรูปอินทิกรัล

บทที่ 4

ผลการทดลองและการวิเคราะห์ข้อมูล

จากผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีแคลคูลัสของการแปรผัน ซึ่งใช้สมการของออยเลอร์เป็นพื้นฐานในการศึกษาและรูปทรงที่ได้นำมาศึกษาในโครงงานปัญหาพิเศษนี้ ได้พบข้อจำกัดจำแนกตามกรณี ได้ดังนี้

สำหรับทรงกระบอก

สมการเส้นโค้งที่สั้นที่สุดบนพื้นผิวรูปทรงกระบอกจะอยู่ในรูปของความสัมพันธ์เชิงเส้น ดังนี้

$$\theta(z) = Mz + C$$

ภายใต้การวัดตำแหน่งด้วยระบบพิกัดทรงกระบอก (r, θ, z)

เมื่อ $M = \dfrac{\theta_2 - \theta_1}{z_2 - z_1}$

และ $C = \theta_1 - Mz_1$ หรือ $C = \theta_2 - Mz_2$

ในกรณีของทรงกระบอกความยาวของเส้นโค้ง $\theta = \theta(z)$ สามารถหาได้จาก

สมการ

$$L = \int_{z_1}^{z_2} \sqrt{1 + r^2 \left(\frac{d\theta}{dz}\right)^2}\, dz$$

เนื่องจาก

$$\theta(z) = Mz + C \text{ และ } \frac{d\theta}{dz} = M$$

ดังนั้น

$$L = \sqrt{1 + r^2 \left(\frac{d\theta}{dz}\right)^2} \int_{z_1}^{z_2} dz$$

หรือ

$$L = (z_2 - z_1)\sqrt{1 + r^2 M^2}$$

จากการพิจารณาสังเกตพบว่า ถ้า $z_1 = z_2$ สัมประสิทธิ์ M จะไม่สามารถหาค่าได้ ซึ่งก็จะส่งผลให้ไม่สามารถคำนวณหาค่าความยาว L ได้ แต่เพราะว่าในกรณีที่ $z_1 = z_2$ จุด (θ_1, z_1) และ (θ_2, z_2) อยู่ในระดับเดียวกัน

ดังนั้น จึงพิจารณาได้ว่า จุดทั้ง 2 อยู่บนเส้นรอบวงของวงกลมที่มีรัศมีเท่ากับ r และการคำนวณความยาวสามารถคำนวณได้จากสมการ $L = r(\theta_2 - \theta_1)$

สำหรับกรวยกลม

สมการเส้นโค้งที่สั้นที่สุดบนพื้นผิวรูปทรงกรวยกลม จะอยู่ในรูป ดังนี้

$$R(\theta) = Ae^{(B\sin\phi_0)\theta}$$

ภายใต้การวัดด้วยระบบพิกัดทรงกลม (R,θ,ϕ) สำหรับ $\phi = \phi_0$ ที่คงที่

เมื่อ $$B = \frac{\ln\left(\frac{R_2}{R_1}\right)}{\sin\phi_0(\theta_2 - \theta_1)}$$

และ $$A = \frac{R_2 - R_1}{e^{(B\sin\phi_0)\theta_2} - e^{(B\sin\phi_0)\theta_1}}$$

ในกรณีของกรวยกลม ความยาวของเส้นโค้ง $R = R(\theta)$ สามารถหาได้จาก

สมการ

$$L = \int_{\theta_1}^{\theta_2} \sqrt{1 + (R')^2}\, d\theta$$

เนื่องจาก

$$R(\theta) = Ae^{(B\sin\phi_0)\theta} \text{ และ } \frac{dR}{d\theta} = (AB\sin\phi_0)e^{(B\sin\phi_0)\theta}$$

ดังนั้น

$$L = \int_{\theta_1}^{\theta_2} \sqrt{1 + (AB\sin\phi_0)^2 e^{2(B\sin\phi_0)\theta}}\, d\theta$$

จากการพิจารณาจะสังเกตพบว่า

1. ถ้า $R_1 = R_2$ สัมประสิทธิ์ $B = 0$ เนื่องจาก $\ln 1 = 0$ ซึ่งจะส่งผลให้ไม่สามารถคำนวณหาสัมประสิทธิ์ A ได้
2. ถ้า $\theta_1 = \theta_2$ สัมประสิทธิ์ B จะไม่สามารถคำนวณหาค่าได้
3. ถ้า $\phi_0 = 0$ สัมประสิทธิ์ A จะไม่สามารถคำนวณหาค่าได้

ดังนั้นจึงจำกัดอยู่ในกรณีที่

1. $\Delta\theta \neq 0$ และ $\Delta R \neq 0$
2. $\phi_0 \neq 0$; $0 < \theta < \pi$ และ $0 < \phi < \frac{\pi}{2}$

สำหรับพาราโบลอยด์และทอรัส

รูปทรงพาราโบลอยด์และรูปทรงทอรัสนั้น ไม่สามารถทำการอินทิเกรตได้โดยตรง หากจะทำการคำนวณต้องทำการคำนวณแบบประมาณค่าเชิงตัวเลขต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการจัดทำปัญหาพิเศษและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาวิเคราะห์เพื่อค้นคว้าเกี่ยวกับเส้นโค้งที่สั้นที่สุดที่พาดผ่านบนพื้นผิวของรูปทรงทางเรขาคณิตด้วยวิธีการฟังก์ชันนอลโดยใช้สมการออยเลอร์เป็นเครื่องมือในการศึกษา พบว่าวิธีการดังกล่าวมีข้อจำกัดในการศึกษา ด้วยเนื่องจากวิธีการฟังก์ชันนอลที่ใช้สมการออยเลอร์นั้นจำกัดอยู่เฉพาะในกรณีที่รูปทรงทางเรขาคณิตนั้นสามารถระบุตำแหน่งได้ด้วยระบบพิกัดชนิดใดชนิดหนึ่งเท่านั้น เช่น ระบบพิกัดฉาก 3 มิติ (x, y, z) ระบบพิกัดทรงกระบอก (r,θ,z) และระบบพิกัดทรงกลม (ρ,θ,ϕ) จากเหตุผลดังกล่าว รูปทรงทางเรขาคณิตที่ศึกษาเพื่อหาสมการโค้งที่สั้นที่สุดที่พาดผ่านบนพื้นผิวของรูปทรงทางเรขาคณิตจึงจำกัดเฉพาะอยู่ที่ระนาบทรงกลม ทรงกระบอกกลมและทรงกรวยกลมเท่านั้น

ในกรณีของระนาบ เส้นโค้งที่สั้นที่สุดที่พาดผ่านบนพื้นผิวของระนาบ คือ ส่วนของเส้นตรงที่เชื่อมระหว่างจุดสองจุดที่ต่างกันบนระนาบ ซึ่งกรณีของระนาบเป็นกรณีพื้นฐานที่สุดในการศึกษาและเราทราบกันดีอยู่แล้วว่า ระยะทางที่สั้นที่สุดซึ่งเชื่อมโยงระหว่างจุดสองจุดที่ต่างกันบนระนาบคือส่วนของเส้นตรงที่เชื่อมระหว่างสองจุดดังกล่าว

ส่วนกรณีของทรงกลม และทรงกระบอกนั้นสามารถใช้ระบบพิกัดวัดตำแหน่งของจุดบนพื้นผิวได้โดยตรง ซึ่งสำหรับทรงกลมนั้นหลังจากได้ทำการศึกษาแล้ว พบว่า เส้นโค้งที่สั้นที่สุดที่พาดผ่านบนพื้นผิวของทรงกลมนั้น คือ เซกเมนต์ของวงกลมใหญ่(ของทรงกลม)

สำหรับทรงกระบอก เส้นโค้งที่สั้นที่สุดที่พาดผ่านบนพื้นผิวของทรงกระบอกนั้น คือ ส่วนของเส้นโค้งที่มีลักษณะเป็นเกลียวหรือฮีลิกซ์ (Helix)

สำหรับทรงกรวยกลมนั้น เส้นโค้งที่สั้นที่สุดที่พาดผ่านบนพื้นผิวของทรงกรวยกลม คือ ส่วนของเส้นโค้งที่มีลักษณะเป็นเส้นเวียนก้นหอยหรือสไปรัล (Spiral)

5.2 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัญหาระยะทางสั้นที่สุดบนพื้นผิวของรูปทรงใดๆด้วยแคลคูลัสของการแปรผัน โดยใช้สมการออยเลอร์เป็นเครื่องมือศึกษา มีข้อจำกัดอยู่ที่จุดทุกจุดบนพื้นผิวของรูปทรงที่พิจารณาสามารถวัดตำแหน่งได้ด้วยระบบพิกัดชนิดใดชนิดหนึ่ง ดังนั้นรูปทรงที่จะศึกษาจึงถูกจำกัด เช่น ระนาบ ทรงกลม ทรงกระบอกและกรวยกลม แต่ถึงแม้รูปทรงที่พิจารณาจะมีพิกัดวัดตำแหน่ง การศึกษาปัญหานี้ด้วยแคลคูลัสของการแปรผันก็ยังมีข้อจำกัด เช่น รูปทรงทอรัสหรือรูปทรงพาราโบลอยด์ ซึ่ งถึงแม้จะมีระบบพิกัดวัดตำแหน่ง แต่การคำนวณก็ยังมีจุดที่ติดขัดอยู่ ซึ่งทางคณะผู้จัดทำเห็นว่าการศึกษาปัญหาในลักษณะแบบนี้บนรูปทรงต่างๆ ควรลองศึกษาด้วย Differential Geometry ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ที่สนใจค้นคว้าเป็นแนวทางอยู่บ้างแล้ว

เอกสารอ้างอิง

1. Minoru Tanaka. **Behaviors Of Geodesics on a Surface of Revolution** : Department Of Mathematics Tokai University 2000.
2. รศ.ภัคคินี ชิตสกุล. **เอกสารประกอบการสอน วิชา Mathematical Modeling** : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง 2004.
3. John Oprea. **Differential Geometry and Its Applications**. New Jersey : Prentice-Hall, Inc. 1997